

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

NOORTE PEREDE USKUMUSED JA HOIAKUD
ÖKOTOIDU SUHTES

Bakalaureusetöö (4 AP)

Koostaja : Rii Leedmaa

Juhendaja: Maie Kiisel MA

Tartu
2006

SISUKORD	
SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILINE RAAMISTIK	5
1.1 Kaasaja toiduvalikute strateegia kujunemine	5
1.1.1 Toidu riskid ja valikud	5
1.1.2 Teadlikkuse areng ja mõjutegurid	8
1.2 Hoiakute ja uskumuste problemaatika kaasaegses ühiskonnas.	9
1.2.1. Hoiakute definitsioonid ja kriitika	9
1.2.2 Väärtused	12
1.2.3. Sotsiaalsühholoogiast lähtuvad riskide-ohtude alased teavitamisvahendid.	13
1.3 Ökotoit, teadlikkus ja uskumused	15
1.3.1 Toiduga kaasnevaid ohte tähistavad mõisted	15
1.3.2 Mis on ökotoit?	16
1.3.3 Ökotoidu areng ja tingimused Eestis ja Euroopas	17
1.4 Ökotoidu alane teadlikkus ja uskumused	19
2. UURIMISPROBLEEMI ASETUS JA METOODIKA VALIK	28
2.1 Uurimisprobleemi asetus ja uurimisküsimused	28
2.2 Uuritava sihtgrupi kirjeldus, uurimismeetod	29
3. UURIMISTULEMUSED	31
3.1 Ülevaade süvaintervjuudest	31
3.1.1 Ökotoidualased teadmised ja uskumused	31
3.1.2 Ökotoidualased infoallikad ja mõjutajad	35
3.1.3 Usalduse konstrueerimine ökotoidu vastu	37
3.2 Uuringu kokkuvõte	40
KOKKUVÕTE	44
DISKUSSIOON JA SOOVITUSED	46
SUMMARY	48
KASUTATUD KIRJANDUS	49
LISAD	

SISSEJUHATUS

Kaasaja modernses ühiskonnas, kus pakutava info hulk on tohutu, on järjest raskem teha valikuid, seda ka toidu osas. Üha enam kerkivad päevakorrale toiduga seotud probleemid ja riskid, mis mõjutavad meie ja meie järglaste tervist, aga ka üldiseid keskkonnatingimusi.

Keskkondlikkus ja tervislikkus on ka Eestis tõusev trend. On oluline, et meie teadmised sellest ei põhineks klišeedel ja eksiarvamustel ning vastav usaldusväärne info oleks vabalt kõigile kättesaadav. Töös tuleb vaatluse alla, kuidas inimesed laiemalt näevad praeguse ühiskonna ohte enda tervisele ja kuidas tekib nende kujutluses pilt, kuidas neid ohte kõrvaldada.

Käesoleva bakalaureusetöö “ Noorte perede uskumused ja hoiakud ökotoidu suhtes” eesmärgiks on uurida ökotoiduga seotud uskumusi, arvamusi ja väärarvamusi Eestis ning otsida kinnitust hüpoteesile, et arusaamad ökotoidust on lünklikud ja ebamäärase tekkelooga, kuna sedalaadi tõsiseltvõetava informatsiooni pakkumine on seni olnud minimaalne.

Toitumisstrateegiad on väga lai valdkond, sellest tulenevalt valisin uuritavaks sihtgrupiks Tallinna piirkonnas elavad noored perekonnad, kes pilootandmetele ja minu kogemustele tuginedes võiksid olla ökotoidu tarbijate esmane sihtgrupp.

Uurimismeetodiks on süvaintervjuud, mille kaudu on respondentidel kõige mugavam esitada oma seisukohti ja põhjendada arvamusi. Lisaks intervjuueerisin ekspertarvamuste saamiseks tunnustatud kokka ning restoranide omanikku Dmitri Demjanovit, kes on osaline ka hetkel käimasolevas kampaanias “Eesti Toit” ning OÜ Austan Loodust omanikku Tiiu Saksa. Intervjuud viidi läbi 2006 aasta märtsis ja aprillis.

Käesolev töö on jagatud kolme suuremasse peatükki, mis omakorda on jagatud alapeatükkideks

Bakalaureusetöö teoreetilises osas toetun U. Becki riskiühiskonna ja individualiseerumise teooriatele ning käsitlen põgusalt uskumuste ja hoiakute probleemi kaasaegses ühiskonnas lähtudes Fishbeini ja Ajzeni teooriatest.

Alapeatükis 1.3 seletan lahti ökotoidu mõisted ja põhimõtted, alapeatükis 1.4 tõlgendan toiduga seonduvaid riske käsitletud arvamusuuringute andmeid.

Töö empiiriline osa ja uuringu kokkuvõte on koondatud 2. ja 3. peatükki

Täna oma juhendajat Maie Kiiselit, kelle arutlustel oli töö valmimisel suur osa ning kes aitas mind püsida õigel kursil, samuti retsensenti Piret Lai-Neubacherit asjalike märkuste eest, Dmitri Demjanovit sisuka vestluse eest ning kõiki respondente, kes olid nõus oma mõtteid jagama.

1. TEOREETILINE RAAMISTIK

1.1 Kaasaja toiduvalikute strateegia kujunemine

1.1.1 Toiduriskid ja valikud

Sotsiaalteadlane Ulrich Beck (Beck 2005:28) ütleb oma raamatus “Riskiühiskond”, et: “See, mis kahjustab tervist ja hävitab loodust ei ole sageli inimesele otseselt tuntav ega nähtav, ning isegi juhtudel, kui ta paistab täiesti ilmselgena, on sotsiaalse konstruktsiooni kohaselt selle “objektiivseks” kindlakstegemiseks tarvis tõendatud eksperthinnangut. Paljud uut laadi riskid (tuuma-ja keemiline saaste, saasteained toiduainetes, tsivilisatsioonihaigused) jäävad inimese vahetule tajule täiesti kättesaamatuks. Üha enam nihkuvad esiplaanile ohud, mida asjaosalised sageli ei näe ega tunne; ohud, mis mõnikord ei puudutagi asjaosalisi endid, vaid nende järeltulijaid – ent igal juhul vajavad need ohud teaduse “meeleelundeid” – teooriaid, katseid, mõõteriistu-, et neid üldse saaks ohtudena “näha”, tõlgendada.”

See tsitaat on iseloomulik bakalaureusetöös käsitlemist leidvale ökoloogilise toiduvaliku strateegiate probleemile, kus tajutakse kaasaja toiduvalikute ohte ja riske, kuid puuduliku ja vastuolulise info tõttu ei teata selgelt, kuidas neid vältida. Nii ollaksegi pideva otsingu teel.

Seoses ühiskonna kiire arengu ja globaliseerumisega muutuvad ka inimeste eluviisid ja väärtushinnangud. Üha enam kaugenetakse kogukondlikest ja lokaalsetest traditsioonidest ja tavadest ning vahetatakse see välja uue ja esmapilgul efektiivsema vastu, andmata aru, mida see endaga tegelikkuses kaasa toob.

Beck (Beck&Beck-Gernsheim 2002:24) tõlgendab globaliseerumise ja traditsioonidest eemaldumise probleemi järgmiselt: “Globaliseerumise teine pool on detraditsionaliseerumine. Ka indiviidi elu eemaldub üha enam traditsioonidest. See aga ei tähenda, et traditsioonid ei mängi enam mingit rolli – antud kontekstis tihti just vastupidi. Kuid traditsioonid peavad olema valitud ja tihti välja mõeldud ning neil on väge vaid läbi inimeste otsuste ja kogemuste.”

Muutuvad toidukultuuri tehnilised reeglid. Toidu ohutuse ja üha uute ning rangemate kvaliteedinõuete nimel lisatakse sinna aineid, mis tapavad baktereid ja pikendavad realiseerimisaega, parandavad maitset ja hoiavad stabiilset kvaliteeti. Toimub nõ bumerangiefekt – toit, millele ohutuse tagamiseks lisatakse vastavaid abistavaid aineid, on seetõttu muutunud ise ohtlikuks. Kiire elutempo on kaasa toonud *fast-foodi* ja säilitusainetest pakatavad poolfabrikaadid. Globaliseerumise käigus on seni piirkondlikud toor-ja toiduained kättesaadavaks muutunud mistahes maailma punktis. Traditsioonilise toidu ja *slow-foodi* osakaal on väga väike. Sellistes tingimustes on uuesti hakatud rääkima toidu tervislikkusest. Kas tervislikkuse all mõista steriilset, väherasvast, kolesterooli- ja bakteritevaba toitu ja suhkru asemel suhkruasendaja kasutamist või pestitsiidi ja GMO vaba, ilma lisaaineteta, naturaalselt toitu koos kõige sinna juurde kuuluvate loomulike bakteritega? Strateegiaid on palju ja informatsioon selles osas vastukäiv. Tihti on selle taga suured kontsernid või muud mõjukad majandusüksused. Traditsioonide ja kogukonna reeglite asemel muutub üha määravamaks teadus ja teadlikkus. Mida, keda ja kui palju usaldada ning millistele teadmistele tuginedes teha oma valikud ja käitumisotsused on iga indiviidi enda teha. Ja igati kannab ise ka sellest tulenevad riskid.

Beck (Beck&Beck-Gernsheim 2002:26) võrdleb kaasaja indiviidi elu eksperimendiga: „Kui globaliseerumist, traditsioonilisusest eemaldumist ja individualisatsiooni analüüsida koos, saab selgeks, et igati elu on eksperimendil põhinev.”

Veel üsna hiljuti, nõukogude ajal, valitses siinmail suures osas naturaalmajandus, kus oma aiamaalapilt saadi nii juur- kui puuviljad, ise valmistati moosid, mahlad ja kompotid, soolati ja marineeriti kurke, tomateid, soolati liha, hapendati kapsast kääritati veini jne. Kõike seda tehti käepäraste vahenditega, kunstlikest lisaainetest ei teatud tavalises koduses majapidamises suurt midagi. Koos uue ühiskondliku korruga, saabusid kauplustesse ka lääne heaolühiskonna esimesed pääsukesed – “igavesed keeksid ja küpsised”, Coca-Cola, rõõmsavärvilised vorstid, banaanid, keset talve saabusid maasikad ja õunad, mis ei mädanenud. Viimased rõõmustasid kodanikke eriti, sest pidid korvama talvist vitamiinipuudust. Samas tekitas pikk säilivusaeg ja lisaainetest tulenev võõras maitse ka kahtlusi. Kui lääne inimene oli sellega harjunud ja seda usaldama õppinud, siis vaatamata rõõmule lettidel valitseva külluse üle, tekitas

see siinmail teatavat skeptilist suhtumist. Ilmselt sai sel ajal alguse nii mõnigi kahtlus tavatoidu ohutuse suhtes, kampaania “Eelista eestimaist” aitas seda veelgi süvendada.

Uurimistöös raames läbi viidud ekspertintervjuu D. Demjanoviga kinnitas et: “ ... Siis edasi saabusid meie kauplustesse välismaised produktid, millest kohe vaimustusse satuti. Aga praeguseks on see õnneks üle läinud, ilmselt inimesed on pettunud nende asjade maitsetes. Kui ikka sajandeid on leib, sai ja liha maitsetud ühtemoodi, siis võõras ja kunstlik toit ei saa väga kaua populaarne olla... Kui positiivset elamust ikka ei tule, siis visatakse see lihtsalt kõrvale. Inimene õpib läbi kogemuste... Nüüd on trend jälle eestimaise toidu suunas tõusma hakanud.”

(Intervjuu D. Demjanoviga. Lisa 1)

Samas jätkusid aga toidukultuuri muutused omasoodu ning seni pea igale eestlasele nii armas ja vajalik aiamaa ning oma kartulipõld muutus tülilaks ja majanduslikult vähetulusaks, lihtsam oli moosi ja mahla osta poest, kui hakata ise oma aega selle peale kulutama. Mis seal salata, ka riik ei aidanud kuidagi potipõllundusele kaasa. Tarbijakultuuri mühiseva pealetungiga ununesid nii juured kui põlised väärtused. Kõik mis tuli läänest oli *in*, kodumaine jäi hädavariandiks, seda enam, et ega kodumaist kauplustes palju ei leidunudki. Samuti ei juureldud pikalt välismaise toidu tervislikkuse üle, teati küll midagi umbmäärastest E-dest, kuid suuremat muret see üldises plaanis ei tekitanud.

Lääne ühiskonna hoolikad püüdlused toidu turvamisel ja ohutuks muutmisel panid eestlased esialgu küll muigama, kuid ise kiirelt modernsuse suunas liikudes võeti üle samad toiduohutuse strateegiad ning unustati seni toiminud traditsioonid.

Beck (Beck 2005:20) on öelnud, et “Arenenud modernsuse tingimustes käib rikkuste ühiskondliku tootmisega käsikäes kaasas riskide ühiskondlik tootmine. Nii varjutavad nappusühiskonna jaotusprobleemid ja – konfliktid need probleemid ja konfliktid, mida tekitab teaduslik-tehniliste vahenditega toodetavate riskide tootmine, määratlemine ja jaotamine.”

Käsikäes lääne ühiskonna käsitlustega toiduohutusest on arenenud ka eestlaste oma. Üle on võetud mitmeid strateegiaid. Mõned põhinevad lihtsatele rusikareeglitele nagu näiteks rasvase toidu asendamine väherasvasega ja suhkru asendamine suhkruasendajaga või loetakse hoolega kaloreid. Suures osas on sellele strateegiale üles ehitatud ka meie supermarketite “terviseletid”, kus leidub kõikvõimalikke suhkruasendajaid, vitamiine, toidulisandeid ning sojatooteid allergikutele. Viimased on teatavasti enamjaolt aga GMO põhised, mille olemuse ja tervislikkuse üle peetakse seni veel vaidlusi. Kahtlemata võib sealt mõnikord leida ka mahepõllumajandusest pärit toote, kuid sel juhul peab vastavat spetsiaalset märgistust eraldi otsima. Ökotooted, juhul kui neid üldse on, on supermarketites vähemärgatavad ja paiknevad hajali. Kindlasti ei saa terviseletis müüdava ja ökotoodete vahele panna võrdusmärki.

Toitumisvalikute abil konstrueeritakse tervislikke eluviise. Mõned peavad tervislikuks toitumiseks taimetoitlust või veregrupidieeti, mõned otsivad lahendust töödeldud ja vähekalorilisest toidust. Reeglina toob see kaasa ka muudatused elustiilis tervikuna. Paljusid sunnib eluviise muutma aga praktiline põhjus – tervis. On hulk inimesi, kes on selles osas otsingute teel. Üha enam vaadatakse looduslähedaste eluviiside poole ning otsitakse lahendusi ökoloogilisest toidust. Käesolevas töös ma ei eelda, et inimesed looduseläheduse juurde tagasi pöörduvad. Me teame, et nad on otsingutel ning oma töös uurin ma teatud kindlat otsingu trajektoori – suundumist mahetoidu juurde ning püüan sellega seoses kirjeldada toiduriskide vältimise strateegiaid.

1.1.2 Teadlikkuse areng ja mõjutegurid

Keskkonna- ja tervisesõbraliku tootmise ja tarbimise eelduseks on nii teadlikkuse areng kui ka vastava eluviisi välja kujunemine. Selleks on mitmeid mõjutajaid. Esiteks teadlikkuse kanalid nagu meedia, sotsiaalsed suhted, laiemad kontekstuaalsed mõjutajad. Teiseks neist tulenevad isiklikud faktorid nagu hoiakud, väärtused, uskumused ning kolmandaks ilmselt vähenevas rollis ka traditsioonipõhised eluviisid.

Eesti on võrreldes lääneriikidega selles osas huvitavas olukorras, kuna meil on veel mingil määral alles traditsioonilised eluviisid, kuigi vähenemas. On olemas tervise ja

keskkonna väärtustamist eeldavad hoiakud, kuid puuduvad tegelikud teadlikkuse kanalid – soovitused ekspertide poolt. Kõige selle pinnal on meil lihtsam leida tagasiteed loodusläheduse juurde.

Kas inimesed teadvustavad ohte ja riske, kas nad näevad neid juhuslike probleemidena ja teadlikkuse abil kõrvaldatavatena (näiteks rasva ja suhkru vältimise küsimus) või üldise toitumisprobleemina (kogu see töötlus-ja ringlusprotsess) ?

Toidualaste soovituste osas on üha raskem leida kindlaid tugipunkte, kuna muutused on kiired ning infot ja infoallikaid palju, sageli on nad teineteisele vastukäivad. Beck& Beck-Gernsheim (2002) nendivad, et kindlaid ekspertide soovitusi on üha raskem leida, mida usaldada - kuidas kaitsta ennast ja oma tervist, perekonda, tööd, tulevikku jne. Sotsiaalsed soovitused, sealhulgas ka ekspertide omad, on sageli vastuolulised ning ühiskonna poolt esitatud kohustus individuaalselt endale riskistrateegiaid koostada sunnib meid üha enam vastu võtma individuaalseid otsuseid. Ühiskond sunnib meid individualiseeruma ja ise oma tervise, töö ja tuleviku osas vastutust võtma.

1.2.Hoiakute ja uskumuste problemaatika kaasaegses ühiskonnas.

1.2.1. Hoiakute definitsioonid ja kriitika

Bakalaureusetöö eesmärk on uurida noorte perede hoiakuid ja uskumusi seoses ökotoiduga.

Mõistet “hoiakud” on defineeritud mitmel viisil ning viimasel ajal on neid ka palju kritiseeritud, kuna nad ei tööta alati nii nagu väidetud. Praeguses ühiskonnas, kus selged reeglid on kadunud ning isegi sotsiaalturunduse sõnumid on sageli vastukäivad, kus uskumused lähevad üha rohkem vastuollu, peab iga indiviid ise järeldused genereerima ning otsustama, keda usaldada.

Fishbein ja Ajzen (Hayes 2002: 91) defineerisid hoiakuid 1975. aastal kui: “Õpitud eelsoodumusi, reageerimaks püsivalt soodsal või ebasoodsal viisil antud objekti, isiku või sündmuste suhtes”.

Selle definitsiooni järgi on hoiakutel kolm omadust:

- 1) nad on õpitud;
- 2) nad on järjekindlad;
- 3) nad on seotud soodsate või ebasoodsate reaktsioonidega.

Suures plaanis võib see tõeale vastata, kuid kindlasti mitte alati. Hoiakute uurimine on niivõrd mitmetahuline. Rääkides õpitud eelsoodumustest tekib kohe küsimus, millal, kelle poolt, millisest tingimustes, millise sotsiaalse taustaga on tegemist? Samuti võiks vaielda järjekindluse kohapealt. Nii nagu muutub ühiskond, muutuvad inimesed ja nende arusaamad. Näitena tooksin nõukogude ajal sündinud ja üles kasvanud inimese, kelle söögilaua moodustas kõige suurema osa ise- kasvatatud toit. See oli kodune, tervislik ja maitses hästi. Seega tema õpitud eelsoodumusliku käitumise põhjal peaks järjekindlus väljenduma edaspidises elus samade traditsioonide jätkamises. Aga vahepeal on ajad muutunud, elutempo seab teised reeglid ja sama inimene eelistab nüüd näiteks *fast-foodi*, mille päritolust tal pole aimugi ja mille tervislikkus ja maitseomadused ei vasta kaugeltki õpitule.

Fishbeinile ja Ajzenile sarnase rõhuasetusega on ka Krechi, Crutchfieldi ja Ballachey poolt (viidatud läbi Hayes 2002:91) 1962. a. antud definitsioon, kus “ Hoiakud on kestvad positiivsete või negatiivsete hinnangute süsteemid, emotsionaalsed läbielamused ning sotsiaalsete subjektide suhtes poolt või vastu tegutsemise tehnikad.”

See määratlus rõhutab eelkõige viisi, kuidas hoiakud on seotud teiste tegemiste ja toimingutega.

Samas ei pruugi hoiakud ja käitumine omavahel üldsegi kooskõlas olla ning alati ei saa väita, et inimeste poolt väljendatavad hoiakud vastavad ka nende tegelikule käitumisele. Näiteks tuli ka käesoleva uurimistöo raames välja tõsiasi, et kuigi inimene on oma ellusuhtumiselt ökoloogilise maailmavaatega, ei pruugi ta veel selle põhimõtteid järgides käituda. Ta võib oma hoiakutelt olla igati säästliku eluviisi pooldaja, ise aga sõidab suure, palju kütust nõudva autoga; tunneb küll süümepiinu,

kuid ei sorteeri prügi ega vii taarat. Ta oma sõnades küll taunib sellist käitumist, kuid ise midagi ette ei võta.

Või eelmise lõigu näite jätkuna – inimese õpitud eelsoodumuslik hoiak on kodune ja tervislik toit, ta väljendab ka edaspidi sõnades sama hoiakut, kuid sööb ikka *fast-foodi*, kuna nii on lihtsam. Seega ei saa alati öelda, et inimese poolt väljendatavad hoiakud on alati ka tema käitumise aluseks.

Hoiakute uurimisel tuleb arvesse võtta erinevaid fookusi, sotsiaalset survet, aga ka teisi hoiakuid. Olulist rolli mängib sotsiaalne keskkond ja see, kui tugevalt on indiviid sellega seotud. Tähtsal kohal on ka inimese individuaalsed omadused – kui iseseisev või mõjutatav ta on, kuivõrd ta omab isiklikku arvamust, aga samuti gruppi kuuluvus ja sotsiaalne samastumine. Ühe ja sama inimese puhul võib ühes ja samas küsimuses ilmnedu mitu erinevat hoiakut. See sõltub probleemi fookusest, aga ka võimalikust sotsiaalsest survest. Seega ei saa kaugeltki mõõta hoiakuid ühtse mõõdupuu järgi, see on keerukas nähtus, mis võib toimida paljudel erinevatel tasanditel.

Hoiakuil väidetakse olevat kolm mõõdet, millest igaüks annab oma panuse tervikusse (Hayes 2002:92) :

- tunnetuslik mõõde-seotud uskumuste ja ideedega, millised on inimesel hoiaku objekti suhtes; [ökotoit on hea]
- afektiivne mõõde – seotud sellega, mida inimene tunneb hoiaku objekti suhtes; teisisõnu nende emotsioonid või emotsionaalsed reaktsioonid; [ökotoit on friikidele või rikastele]
- tungide ehk käitumismõõde – seotud inimese tendentsiga tegutseda või astuda samme hoiaku objekti suhtes; [näiteks soov käituda positiivselt, aga kui võimalusi ei ole, siis kaotab selle kognitiivse dissonantsi alternatiivse näiteks vastupidise hoiakuga – nagunii on kõik saastatud, mis see öko siin enam aitab...]

Fishbeini ja Ajzeni (viidatud läbi Hayes 2002:93) järgi on uskumused olulisel määral võrdlemisi neutraalsed: nad on lihtsalt väited, mida peetakse tõeseiks. Aga meie

hoiakud on hinnangulised: nad näitavad, millised tunded meil käsitletava asja suhtes on.

1.2.2 Väärtused

Teine oluline eristus, mida hoiakutest mõeldes peame tegema, seostub väärtustega. Enamikul juhtudel võib hoiakuid pidada otseseks tuletuseks inimesele omasest väärtuste kogumist.

Hayes (Hayes 2002: 93) tõlgendab oma raamatus väärtuste mõistet järgmiselt: “Väärtused on kooskõlalised isiklikud oletused, mida me teeme, toetamaks oma hoiakuid. Nad on seotud selliste üldiste põhimõtetega nagu moraalsed õigused ja ebaõiglus või sotsiaalne soovitus”.

Fishbeini ja Ajzeni (Hayes 2002: 99) järgi on hoiakud nii õpitud kui ka omandatud, nende kujunemine on pikk nähtamatu protsess , seega on oluline nende muutuste aspekt.

Leon Festinger (Hayes 2002:99) väidab 1957. aastal, et hoiaku muutmise peamiseks allikaks on tunnetuslik ebakõla, mis tekkib, kui me leiame, et meie hoiakud või uskumused räägivad üksteisele vastu – kas seepärast, et nad pole tasakaalustatud või seepärast, et nad on üksteisega otseses konfliktis.

Just see kutsubki muutuse esile. Kui inimene usub millessegi väga tugevalt, siis jääb ta kurdiks oma uskumusele vastukäiva info suhtes, püüdes end sellega kaitsta. Tavaliselt aga lihtsalt ignoreeritakse infot või moonutatakse seda niivõrd, kuivõrd see muutub kooskõlaliseks nende endi uskumustega.

Moonutus võib võtta mitmeid vorme:

- 1) infoallika halba valgusesse seadmine
- 2) teistsuguste tähenduste nägemine informatsiooni uuesti üle analüüsid
- 3) väga valiv olemine info teatud osade märkamise või meenutamise osas.

Seega pole tähenduse loomise protsess sugugi üks ühene.

Tunnetuslikku ebakõla saame me leevendada ühel viisil kahest: kas muutes üht hoiakut või lisades täiendavaid hoiakuid, mis lubavad olukorda teisiti interpreteerida.

Meie käitumist mõjutavad ka eelarvamused, mis on fikseerunud, ettevalmistatud hoiakud, mida rakendatakse objekti suhtes, hoolimata selle individuaalsusest või loomusest. Eelarvamuslik hinnang võib olla nii positiivne kui negatiivne.

Tajfel (Hayes 2002:110-125) selgitas 1969. aastal välja kolm eelarvamuse puhul toimivat tunnetuslikku mehhanismi :

- 1)kategoriseerimine – kuidas me infot klassifitseerime ja eriti stereotüüpia, mis on eelarvamuste puhul väga tähtis;
- 2)assimileerimine - , kuidas me õpime rakendama hinnanguid, nagu “hea”, “halb”, “meeldiv” ja “ebameeldiv” nii, nagu oleksid need muutumatud faktid, ning hakkame neid siis oma kategoriseerimisel kasutama
- 3)kokkukuuluvuse (koherentsuse) otsimine – püüd seletada või õigustada oma ideid ja hoiakuid

Fishbeini ja Ajzeni (Hayes 2002:97) 1980. aastal esitatud teooria järgi toimivad inimesed järjekindlal ja mõistlikul viisil, kasutades informatsiooni ja kujundades oma toimingute tähendusi hoiakute, uskumuste ja väärtuste kompleksi abil.

Selle teooria järgi kujuneb inimese hoiak tõenäoliselt saadava tulemuse uskumustest – see tähendab, et hoiaku tekkes osalevad tulemuse tõenäosuse hinnangud.

1.2.3. Sotsiaalpsühholoogiast lähtuvad riskide-ohtude alased teavitamisvahendid.

Peamine juhitud kanal on sotsiaalturundus, mis on toiduvaldkonnas muutunud aktuaalseks ka tänases Eestis.

Sotsiaalse turunduse mõiste võtsid esimesena kasutusele Philip Kotler ja Gerald Zaltman 1971 aastal. Nad leidsid, et sarnastel alustel tooteid ja teenuseid müüva kommertsreklaamiga on võimalik müüa ka ideid, suhtumisi ja soovitavaid käitumismudeleid. Ehk siis sotsiaalne turundus on programmide loomine, täideviimine ja kontroll, mille eesmärgiks on mõjutada sotsiaalsete ideede aktsepteerimist, kasutades selleks tooteplaneerimist, hindamist, kommunikatsiooni,

jaotust ja turundusuuringuid (Vahe 2004: Kotler 2002). Sotsiaalturunduse abil on võimalik mõjutada ja muuta inimeste suhtumist, väärtushinnanguid ja käitumist ning seeläbi ka kogu elanikkonna heaolu. Idee ja käitumine ongi see “toode”, mida turustada.

Sotsiaalne idee võib olla uskumus, hoiak või väärtus. See võib olla üldine idee õigest või valest. Teiseks tüübiks on sotsiaalne käitumine, mis võib olla ühekordne, aga ka muutunud käitumismalli juurutamine. Kolmandat tüüpi toode on käegakatsutav objekt, mis on teatud sotsiaalse käitumise tööriistaks. Kõige sagedamini kaustataksegi sotsiaalturundust inimeste käitumisviiside mõjutamiseks, eesmärgiga parandada tervishoidu, kaitsta kodu ja ennetada vigastusi (Vahe 2004: Kotler 2002)

Sotsiaalturundus Eestis sai alguse 1990-ndatel. Üheks meeldejäävamaks sotsiaalturunduskampaaniaks võib pidada “Eelista eestimaist”, mille eesmärgiks on teadvustada ja populariseerida eestimaist toodangut. Käesoleva sajandi alguses sai aga hoo sisse teadliku käitumise ja hoiakute kujundamise buum - on tehtud rohkem- või vähem edukaid sotsiaalturunduse kampaaniaid nii narkomaania kui AIDSi ennetamiseks, vere loovutamiseks, raha kogumiseks erinevate ühiskondlike projektide tarvis, liikluskultuuri kasvatamiseks jne. Ökotoidule ei ole Eestis konkreetset sotsiaalturunduskampaaniat seni veel tehtud. Hetkel on käimas riigi poolt doteeritav kampaania “Eesti Toit”, mis on vähese kõlapinnaga ja mida on viimasel ajal näidatud pigem negatiivses valguses. Samas on ökotoit ja sellega kaasnevad keskkonna säästlikud eluviisid ning käitumine teema, mille kaudu oleks võimalik ennetada ja parandada paljusid probleeme alates terviseriskidest kuni kohaliku põllumajanduse ning mahetootluse edendamiseni. Sotsiaalturundus programmide eesmärgiks on kas teavitada, veenda või üritada muuta käitumist, antud töö vaatleb neid võimalusi praeguste ökotoidu tarbijate näitel.

1.3 Ökotoit, teadlikkus ja uskumused

1.3.1 Toiduga kaasnevaid ohte tähistavad mõisted

Toiduohutuse ja ökotoiduga seoses kasutatakse mitmeid mõisteid, mis vahel kattuvad, vahel aga märgistavad täiesti erinevaid arusaamu. *Food safety* ehk toiduohutus on ka Eestis üha enam tõusev teema. See mõiste tähistab toitumisega kaasnevaid riske - nt salmonelloosi ja riknemise oht, pestitsiidide jääkidega kaasnevad riskid, GMOga seonduvad turvalisuse küsimused. Toiduohutus käsitleb mitmeid erinevaid toidu ja tervise kokkupuutepunkte, lähtudes eelkõige sellest, et toit ei oleks otseselt tervisele kahjulik. Toitumisstrateegiad lähtuvad osaliselt toidu ohutusest, kuid samas ka ühiskonnas propageeritavatest toitumisnormidest, mis ei peaks mitte ainult negatiivseid mõjusid ära hoidma, vaid ka tervist nõ juurde andma. Tervislikkus on seega sotsiaalne konstruktsioon, mille üle on esimeses peatükis pikemalt arutletud.

Ohutu toidu ja ökotoidu vahele ei saa tõmmata võrdusmärki, sest ka pestitsiidivaba ökotoode võib väärkohtlemisel tervisele probleeme põhjustada, nt ei välista ökotoode salmonelloosiohtu.

Kas *mahe* on ka *öko*? Ja kas supermarketite lettidel *tervise kaupade* nime all olev on sama, mis *mahe* ja *öko*?

Eestis sätestati termin *mahepõllumajandus* 1997. aastal vastu võetud Mahepõllumajanduse seadusega. Paralleelselt on käibel ka termin *ökoloogiline põllumajandus*. Seega *mahe* tähendab ühtlasi ka *ökot*. Erinevates maades on sellele terminile ka teistsuguseid vasteid, nt *bioloogiline põllumajandus* (Austrias, Saksamaal, Šeitsis, Itaalias, Prantsusmaal), *ökoloogiline põllumajandus* (Rootsis, Norras, Taanis, Hispaanias), *orgaaniline põllumajandus* (Inglismaal ja USAs), Soomes aga koguni *looduslik põllumajandus* (*luonnonmukainen, luomu*) (Mikk.M. 2004)

Eestis on alanud diskussioon veel mõni aasta tagasi avalikkusele tundmatu GMO teemal. *GMO* ehk geneetiliselt muundatud organismid on intensiivse

põllumajandusega kaasnev nähtus, mille kahjulikkuse ja kasulikkuse suhtes ei suuda teadlased ühtset seisukohta võtta. Selles mõttes on GMO tüüpiline riskiühiskonna nähtus, millest tulenev ohutus on üha enam ideoloogiast ja individuaalsetest strateegiatest sõltuv.

Suurem osa inimestest on kindlasti kuulnud *E-ainetest*, mida töötlemisel lisatakse toiduainetesse eesmärgiga pidurdada riknemist, parandada välimust, struktuuri, maitset, aroomi või mõnda muud omadust. E-ained lisatakse tootesse selle töötlemise käigus, seega on e-ainete sisaldus sõltuvuses toidutehnoloogiast ja töötlemise astmest. Kahjuks võib toit sisaldada ka sünteetilisi aineid, mis lisanduvad toiduainetesse veel enne selle töötlusprotsessi – jäägid põllumajanduslikest väetistest ja mürkidest.

Pestitsiidid on kemikaalid, mida kasutatakse kahjurloomade, umbrohu ja taimahaiguste tõrjeks. Eesmärgiks on vähendada loomade ja taimede tekitatud kahju toiduainete tootmisele, töötlemisele, säilitamisele, transportimisele ja turustamisele.

(Mahepõllumajandus... 2006)

Seega ei paku kindlat turvalist toidustrateegiat ka traditsioonilise toidustrateegia jätkamine, so toidu valmistamine eelnevalt töötlemata toiduainetest, nende kasutamine kodusel söögitegemisel.

1.3.2 Mis on ökotoit?

Alustada tuleks siinkohal mahepõllumajandusest, mis on kogu asja aluseks ning eelduseks, et pakutav toit võiks kanda nime “öko” või “mahe”. Võttes aluseks Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuse interneti lehekülgedelt (Ökoloogiliste ...2006) saadud informatsiooni, siis üldise definitsiooni kohaselt on “mahepõllumajandus loodusliku aineringluse põhimõtteid arvestav tootmisviis, kus mulla, taimede ja loomade vahel valitsevad tasakaalulised suhted.”

Selline süsteem suudab ise taastada tarvitatud aineid ja tegutseb edukalt vaid kõigi osade harmoonilises koostöös.

Seega mahepõllumajanduse peamised põhimõtted on - kohalike ressursside kasutamine, sõltuvus ökoloogilisest tasakaalust, mineraalväetiste ja keemilise

taimekaitsevahendite vältimine ning toidu tootmine ökoloogiliste, mitte tehnoloogiliste printsiipide järgi.

Üldsõnaliselt toimib mahepõllumajandus järgmiselt – loomakasvatuses pannakse suurt rõhku loomade heaolule, loomad peavad saama loomakohaselt käituda ja süüa neile sobivat mahesööta, mis omakorda toodetakse suures osas kohapeal. Loomade tervis põhineb peamiselt ennetusel – sobivate tõugude ja aretusliinide valik, kvaliteetne ja mitmekesine sööt, sobivad pidamistingimused. Välistatud on sünteetiliste veterinaarravimite kasutamine ennetavaks raviks, samuti on keelatud kasvustimulaatorid ja teised kasvu või toodangut suurendavad sünteetilised ravimid, hormoonpreparaadid.

Põllumajanduses põhineb aga vajalike taimetoitainete hankimine bioloogilistel protsessidel ja taastuvate ressursside ringlusel talus. Samuti etendavad toitainete ringlusel tähtsat osa loomakasvatus ja sõnniku kasutamine. Taimekaitse põhineb valdavalt ennetavatel meetoditel ja mehaanilisel tõrjel.

Geneetiliselt muundatud (GMO) organismide kasutamine on mahepõllumajanduses keelatud.

1.3.3. Ökotoidu areng ja tingimused Eestis ja Euroopas

Eestis algas ökoloogilise põllumajandusega tegelemine organiseeritult (k.a talude kontrollimine) 1989. aastal Eesti Biodünaamika Ühingu eestvõttel. Mahepõllumajanduse seadus võeti vastu 1997. aastal, 1999. aastast on kasutusel riiklik mahemärk. Eesti riik on mahetootjaid rahaliselt toetanud alates 2000. aastast, mil põllumajandusliku keskkonnatoetuse raames hakati maksma mahepõllumajandustoetust. 2004. aastast makstakse toetust 5-aastaste lepingute alusel, toetussummast 80% tuleb EList. Lisaks antakse 1996.aastast Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuse poolt välja Eesti ainukest mahepõllumajanduse perioodikaväljaannet Mahepõllumajanduse Lehte. (Ökoloogiliste ...2006)

Kasvav mure laste ja noorte ülekaalulisuse, allergia ja diabeedi ning keskendumise ja õpiraskuste pärast on suurendanud huvi mahetoidu vastu paljudes Euroopa riikides nagu Inglismaa, Itaalia, Saksamaa, Soome, Rootsi jne. Saksamaal on üks tegusamaid mahetoitlustuse arendajaid maheköögikeskus ÖGS (Ökologische Grobküchen

Service), mis loodi 1996 aastal ning mis korraldab suuri, üleriigilisi mahekampaaniaid, mille abil teadvustatakse ja populariseeritakse mahetoidu kasutamist.

Maheturg ongi Euroopas käibelt suurim Saksamaal, Suurbritannias ja Prantsusmaal. Kahes viimases on mahetoidu müügi käive viimastel aastatel suurenenud keskmiselt 40% aastas.

Paljudes riikides (nt Inglismaa, Rootsi) muutub järjest olulisemaks kohalikul (lähiümbruses) kasvatatud mahetoidu tarbimine. Selle põhjuseks on kohaliku toidu eelistamisega kaasnev täiendav keskkonnakasu ja positiivne mõju kohalikule majandusele. Üheks oluliseks trendiks on ka mahetoidu järjest suurem kasutamine koolides, haiglates ja teistes ühiskondlikes toitlustusettevõtetes. Näiteks Itaalia on algatanud riikliku programmi mahetoidu kasutuselevõtuks kooli sööklates. Mitmetes riikides suureneb ka mahetoidu otseturustamine (nt talupoed, kastimüük). (Ökoloogiliste...2006)

10. juunil 2004 avaldati Euroopa Komisjoni poolt Euroopa Liidu mahepõllumajanduse arengukava, mille väljatöötamisele pandi alus 2001. aasta mais Taanis toimunud mahepõllumajanduse konverentsil. Komisjoni 21 pakutud tegevuse seas on teisenä ära toodud avalik teavitamine ehk siis kogu EL-i hõlmav tarbijatele, avalik-õiguslikele ettevõtetele toitlustajatele, koolidele jt. mõeldud teavituse- ja promokampaania mahepõllumajanduse eeliste kohta. Eriti pannakse rõhku positiivse keskkonnamõju tutvustamisele. Kavas on suurendada tarbijate teadlikkust mahetoidu kohta, mahemärkide, sh. EL-I mahelogo tuntust. (Euroopa...2004)

1.4 Ökotoidu alane teadlikkus ja uskumused

Eesti elanike arvates on mahetoit vähese lisaainete sisaldusega, looduslik, tervislik, ei sisalda ei taimekaitsevahendite jääke ega GMO-sid, on kvaliteetne, värsk, usaldusväärne ja maitsev ning märgistatud “Mahemärgiga”. (Elanike toitumisharjumused ... 2005 ¹)

Mahetoodanguks peetakse aga ka lihtsalt Eesti toitu - sellist mis ei ole toodetud mahepõllumajanduslikult vaid on tavaline talu või Eesti toiduainetetööstuse toodang. Sama tulemuseni jõudsin ka käesoleva töö raames läbi viidud uuringus, kus regulaarsed mahetoodangu tarbijad seavad mahetoodanguga ühte ritta ka lihtsalt Eestis toodetud või kasvatatud toiduga.

Ekspertintervjuus Eesti ühe juhtivama toiduasjatundja, restoraniomaniku ja koka Dmitri Demjanoviga tuli välja sama probleem, kusjuures see, kui tootel on märk “Eesti toode”, ei tähenda ka veel seda, et toode ongi Eestis valmistatud ja kohalikust toorainest.

Tsiteerin: “ No näiteks rukkileib, mida peetakse igati tervislikuks ja eestimaiseks toiduks. Aga enamus ei tea, et rukkijahu, millest leiba küpsetatakse on sageli pärit Kanadast ja GMO produkt. Samuti jogurtid – täisnaturaalset meil praktiliselt ei müüda, kõik on piima ja muude pulbrite segudest valmistatud. Või Lätis tehtud nn Eesti juust...” (intervjuu D. Demjanoviga, lisa nr 1)

Teadmised mahepõllumajanduslike põhimõtete kasutamisest tootmises on ostuotsust mõjutavaks teguriks 88% vastanute puhul. Teave GMO olemasolust või puudumisest toidukaubas mõjutab samuti oluliselt Eesti tarbijate ostuotsuseid, GMO-de puudumist toidus peab valiku tegemisel tähtsaks 86% tarbijatest. 46% elanikest ei ostaks kindlasti GMO toitu. (Elanike toitumisharjumused... 2005). Viimaste numbrite kõrvutamisel tekkiv vahe tekitab küll kahtlusi, kuid see võib olla tingitud küsimuse esitamise viisist. Igal juhul on selge, et näiteks praegu vaidlusjärgus olev otsus lubada Eestis kasvatada GMO tooteid võib oluliselt mõjutada kohaliku toidu eelistamist ja tarbimist.

¹ Põllumajandusministeeriumi tellimisel viidi 2005 aasta sügisel Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt läbi üle-eestiline esinduslik uuring “ Elanike suhtumine mahepõllumajandustoodetesse ja geneetiliselt muundatud põllumajandussaadustesse”, mille eesmärgiks oli selgitada välja mahepõllumajanduslike toiduainete kuvand ja elanike teadlikkus mahetoidust. Samuti uuriti elanike suhtumisi ja hoiakuid geneetiliselt muundatud toiduainetes.

Hindadest ühtset arusaama ei ole, kuid pigem peetakse mahetoite kalliteks. Mahetoit jäetakse ostmata eelkõige kõrgema hinna tõttu (31% vastanutest). (Elanike toitumisharjumused... 2005).

Käesoleva töö süvaintervjuudest tuli aga välja, et vaatamata kallile hinnale ei jää ökotoit teadlikul tarbijal seepärast ostmata. Teisest ekspertintervjuust OÜ Austan Loodust omaniku Tiiu Saksaga selgus sama.

Tsiteerin: “ Teadlikud kliendid hinda ei vaata, kahtlevad jätavad ka oste tegemata. Peamine eksiarvamus ongi see, et ökotoit on nii kallis. Kuid palju kallima raha eest on võimalik tavatoitu osta näiteks Stockmannist.” (Intervjuu T. Saksaga, lisa 2)

Seega on siinkohal küsimus eelkõige teadlikkuses ja sellel põhinevate valikute tegemisel.

Pooled Eesti tarbijatest on valmis maksuma mahetoidu eest kuni 10% rohkem (55%), neljandik maksaks tavatoodanguga võrdset hinda (25%) ja vaid viiendik (20%) on nõus maksuma rohkem kui 11 % kõrgemat hinda. (Elanike toitumisharjumused ... 2005).

Sama uuringu andmetel on elanike informeeritus tava-ja mahetoidu erinevusest puudulik. Vaid 11% tarbijatest omab piisavalt infot, 54% omab infot, kuid sellest ei piisa ja 32% ei oma mingit infot.

Selles küsimuses on mitu vaatenurka. Ühelt poolt, kas seda infot osatakse otsida ja märgata? Kui huvi ja eelteadmised asja vastu puuduvad, siis tavameediast on tõesti raske selle teema kohta piisavalt adekvaatset infot leida. Ehkki viimasel ajal on selles osas tendents paremuse poole, ei suuda see ilmselt piisavalt tähelepanu äratada ja üldist teadlikkust kasvatada. Selles osas võib informeerituse tõesti puudulikuks lugeda.

Tsiteerin: “ Kindlasti ei leidu praegu piisavalt informatsiooni ökotoidu kohta, aga mis ilmunud , on spetsialistide kirjutatud.” (Intervjuu T.Saksaga. lisa 2)

Hoopis teine lugu on inimestega, kes ökoteemadega juba väheke kursis. Nad teavad, kust ja millist infot leida ja nende jaoks ei ole see üldse probleem. See tuli välja nii süvaintervjuudest, kui ka ekspertintervjuust Demjanoviga.

Tsiteerin: “Löö internet lahti! Infopuuduse üle küll kurta ei tohiks. Ja info on ikka usaldusväärne.” (Intervjuu D. Demjanoviga , lisa 1)

Mida madalama haridusega, seda enam erineb ükskõiksust toidu valikul, inimesed ei näe toitudel vahet ja ostavad seda, mida sissetulekud võimaldavad. (Elanike toitumisharjumused... 2005).

Uuringust (Elanike toitumisharjumused ... 2005) selgus, et tegelikult on huvi mahetoidu vastu suur – 60% tarbijatest soovib seda osta käesoleva aasta jooksul, millele lisandub 37% kahtlejaid, kelle otsus sõltub tingimustest. Kuid inimestel puudub mahetoodete kohta informatsioon, samuti ei olda rahul toodete kättesaadavusega (19 %) ja ei teata, kust mahetoitu osta. Probleemiks on ka eristatavus muudest toidukaupadest, kuna puudub vastav märgistus või on see liiga väikese kirjaga.

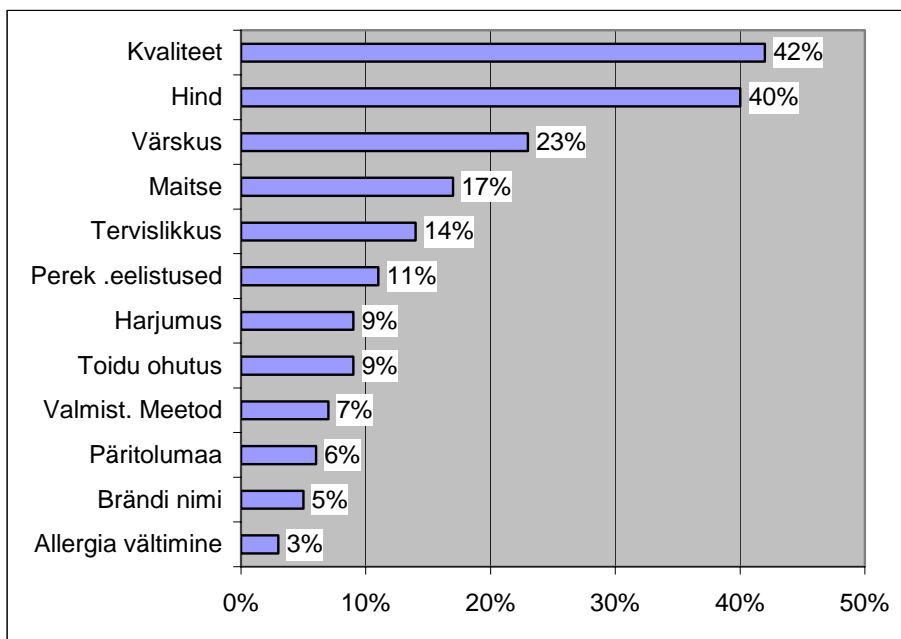
Mahetoitu mõjutaks (rohkem) ostma soodne hind (47%), toodete parem kvaliteet (45%) ja info toodete kohta (43%). Kõige suuremasse sissetulekurühma kuuluvad tarbijad, kelle teadmised mahetoidust on kõige reaalsemad, ostma mõjutaks toodete parem kättesaadavus, märgistus ja suurem valik.

Euroopa Liidu poolt läbi viidud uuringu Risk Issues 2006 ² järgi on keskmine eurooplane küllalt teadlik ja mures nii pestitsiidide, kui loomadel/lindudel kasutatavate antibiootikumide ning hormoonide pärast. Lähtudes sellest uuringust oli samade asjade pärast mures ka 51% eestlastest

Euroopas on peamisteks toidu ostu kriteeriumideks kvaliteet (42% kogu EL elanikest), hind (40%) ja värskus (23%) Tervislikkus oli viiendal kohal (14%),toidu ohutus kaheksandal (8%), toidu saamis/kasvamistingimused üheksas (7%) ning päritolumaa 10 kohal (6%) (Risk Issues 2006)

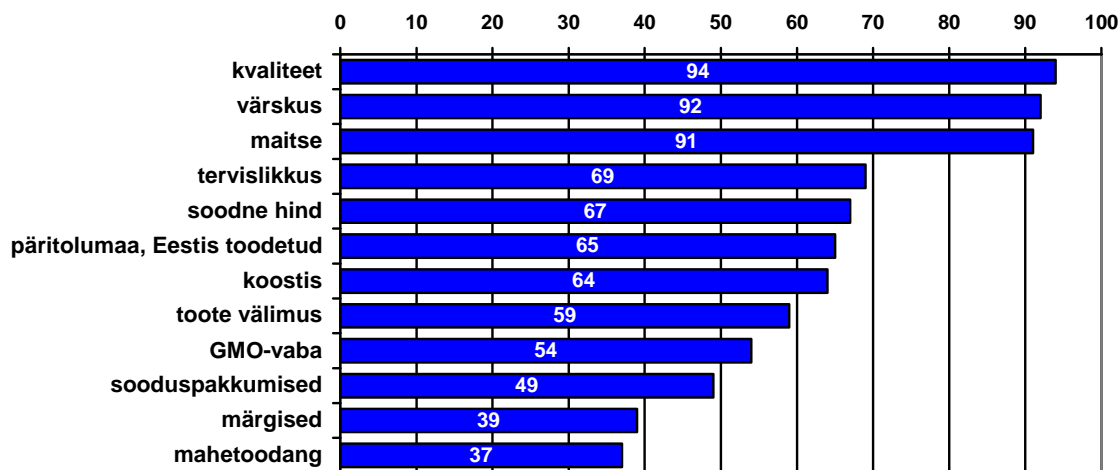
² European Commission. *Special Eurobarometer 238/Wave 61.1-TNS Opinion and Social*

Joonis 1. Peamised toiduvaliku kriteeriumid Euroopas Liidu riikides. (Risk Issues 2006 : 9)

Võrdluseks lisan “Elanike toitumisharjumused ja ostueelistused 2005 ” tulemused, kus näeme toiduostu otsust enim mõjutavaid tegureid Eestis. (% vastanutest, “väga tähtis”)

Joonis 2. Peamised toiduvaliku kriteeriumid Eestis 2005 . (Elanike toitumisharjumused... 2005)

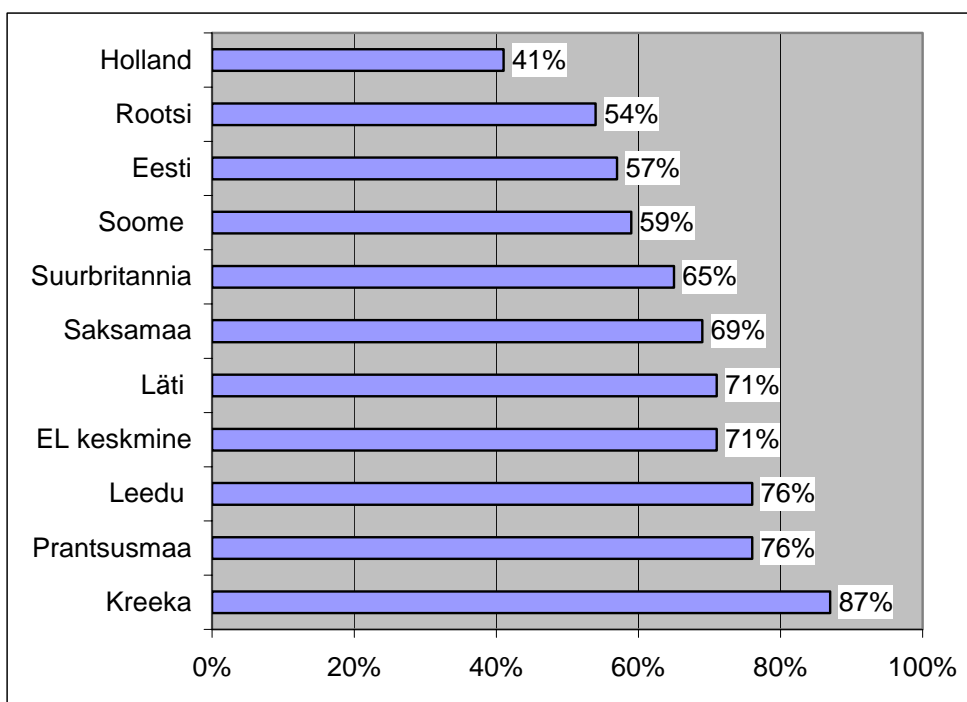

Ülalolevatelt joonistelt on näha, et nii eestlase, kui keskmise eurooplase peamiseks toiduvaliku kriteeriumiks on kvaliteet ja värskus. Värskuse juures tekib küsimus, mida selle all täpselt mõistetakse. Toiduainete värskuse saavutamiseks ja säilitamiseks kasutatakse vastavaid aineid. Seega, kas värskeks peetakse ka toitu, milles on selle sama värskuse tagamiseks kasutatud säilitusaineid? Tervislikkus on samuti soositud tegur, kuid ka siis jääb lõpuni lahti seletamata tervislikkuse mõiste. Kas selle all on silmas peetud vähest rasvaprotsenti või säilitusainetevaba toitu? Eestlaste seas jääb GMO-vaba ja mahetoodangu eelistamine muude tegurite kõrval aga üllatuslikult tabeli lõppu, kui keskmine eurooplane peab toidu ohutust, kasvutingimusi suhteliselt oluliseks. Mõlema tabeli puhul näeme, et olulist rolli mängib toidu päritolumaad.

Tagasi Eurobaromeetri uuringu (Risk Issues 2006) juurde minnes näeme jälle, et võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega muretsevad aga eestlased pestitsiidiriskide (tabel 3) pärast vaat et kõige vähem (57%), samuti lähinaabrid Soome (59%) ja Rootsi (54%). Läti (71%) ja Leedu (76%) küündivad aga EL riikide keskmine näitajani (71%.) [% on konkreetse maa rahvastikust]

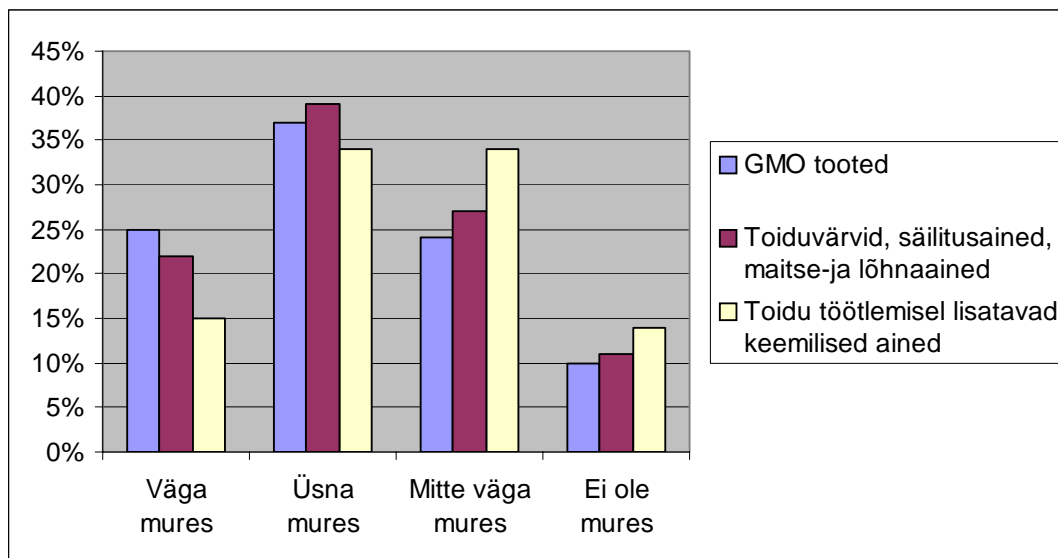
Põhimõtteliselt sama tulemuse andis ka mure lihatoodete tervislikkuse ning antibiootikumide ja hormoonide sisalduse pärast

Joonis 3. Mure pestitsiidide sisalduse pärast toidus toidus. (% konkreetse riigi rahvastikust) (Risk Issues 2006: 22)

Alljärgnevalt jooniselt (*joonis 4*) aga näeme, et EL-is tervikuna on GMO produktide pärast “väga mures” 25%, 39% elanikkonnast on “üsna mures” säilitus, värvi ja maitseainete liigse rohkuse pärast. Toidu töötlemisel (küpsetamisel, grillimisel jne) lisatavate ainete pärast ollakse “üsna mures” 34% ning “mitte väga mures” 34% võrdselt.

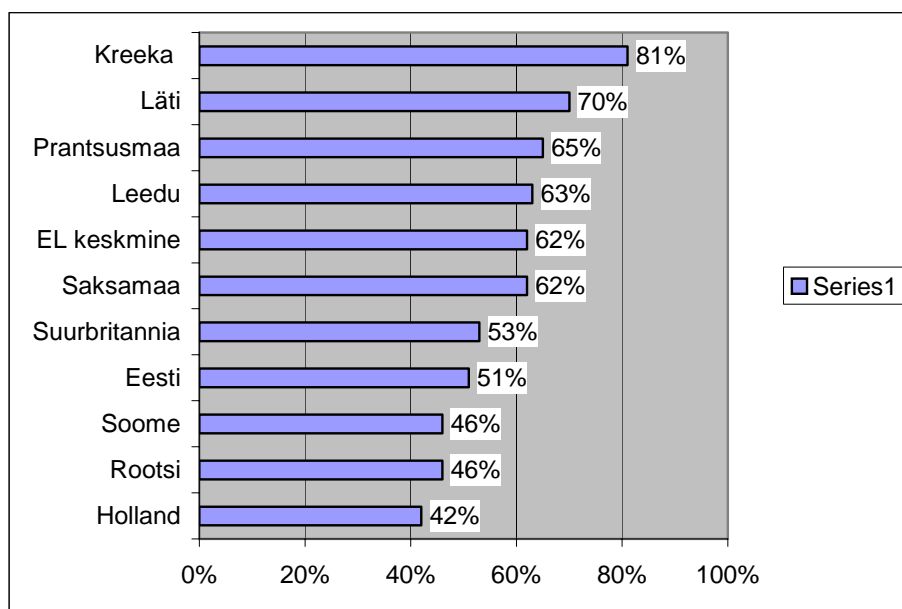
Joonis 4. Mure toiduohutuse pärast EL-is tervikuna. (Risk Issues 2006:24)

GMO sisalduse pärast toitainetes ja joogis olid eestlased 51%-ga taas allpool keskmist EL näitajat (62%). Lõunanaabrid Läti (70%) ja Leedu (63%) on selles osas teadlikumad ja rohkem mures, põhjanaabrid Soome (48%) ja Rootsi (46%) jäävad aga hoopis tabeli lõppu.

Joonis 5. Mure GMO sisalduse pärast toidus ja joogis. (% riigi rahvastikust)

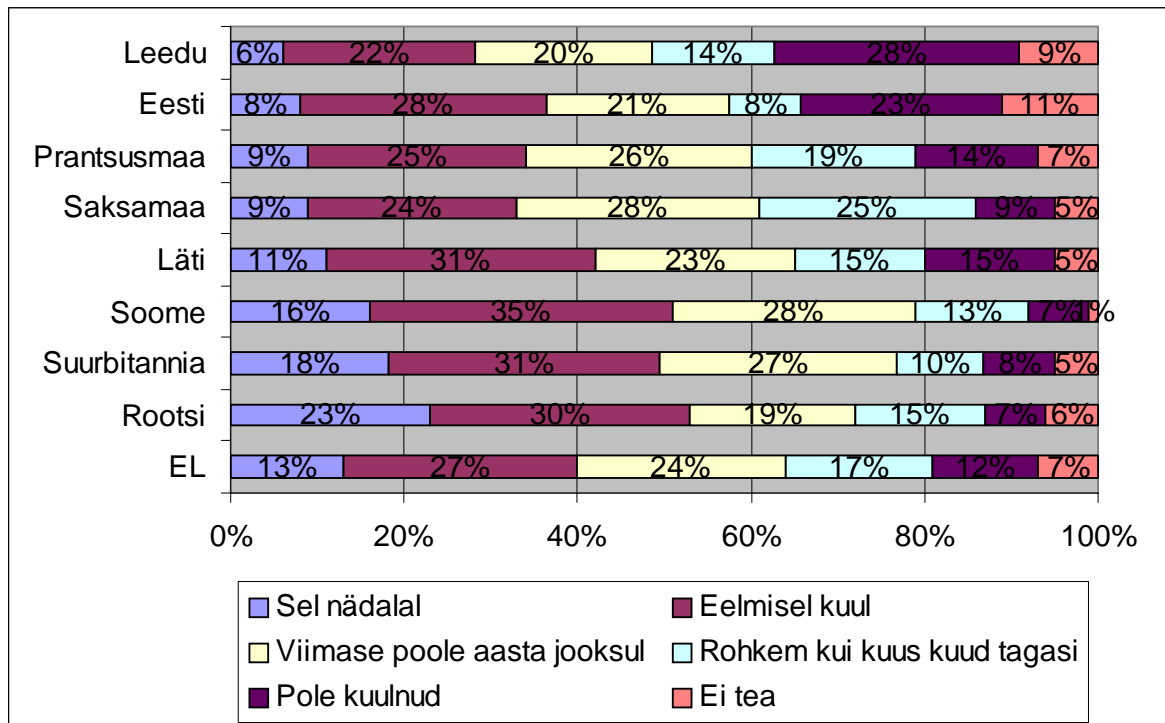
(Risk Issues 2006: 25)

Ka EKI uuringu (Elanike toitumisharjumused ... 2005) tulemused näitasid, et Eesti elanikud on GMO-dest ebapiisavalt informeeritud : 59% elanikkonnast ei oma informatsiooni, neist 51% tunneb huvi ja soovib infot saada, 8% ei ole üldse infot huvitatud. 41% elanikkonnast on mingil tasemel informeeritud, kuid neist vaid 8% piisavalt. Mida vähem informatsiooni, seda vähem osatakse muret tunda. Informeeritus GMO-st mõjutab ka oluliselt tarbijate ostukavatsusi: informeeritud tarbijad väljendavad enam kindlat vastuseisu ja neil on kindlasti oma (eitav) seisukoht.

Järgneval joonisel (*joonis 6*) on ära toodud meedia osa toiduriskidest ja ohtudest teavitamisel. Respondendid vastasid küsimusele, millal nad viimati meedia kaudu kuulsid või nägid, et mingi toit ei ole ohutu ja sisaldab riske? Inimesed, kes on toiduohutusest vähem kuulnud, on selle pärast ka vähem mures (Risk Issues 2006). Siin võib paralleele tõmmata ka Konjunkturiinstituudi poolt tehtud uuringuga, kus toodi välja selge seos hariduse ja toiduriskide teadvustamise vahel. Seega suurem haridus ja lugemus ning seeläbi ka oskus ja soov rohkem infot omandada, mõjutab ka suhtumist toiduriskidesse-ja ohutusse.

Joonis 6. Millal viimati nägite või kuulsite meediast, et mingit liiki toit ei ole turvaline või tervislik? (%riigi elanikkonnast) (Risk Issues 2006: 52)

Rääkides toiduriskidest, usaldavad eurooplased kõige enam infot, mis on pärit tarbijagrupidelt(32%), oma arstilt(samuti 32%) või teadlastelt (30%) .

2.UURIMISPROBLEEMI ASETUS JA METOODIKA VALIK

2.1. Uurimisprobleemi asetus ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, kuidas noored, väikeste lastega pered, kes ökotoidu kaupluste spetsialistidele ning minu enda kogemustele põhinedes on esmane ökotoidu tarbijate sihtgrupp, ökotoidu defineerivad ja kust pärinevad nende teadmised. Uurimuses keskendusin peamiselt ökotoiduga seotud uskumustele, teadmistele, nende kujunemisele ning peamistele teabeallikatele.

Uurimistöö hüpoteesiks on väide, et teadmised selles valdkonnas on ebamäärase tekkelooga, põhinedes peamiselt “külajuttudel”. Tõsiselt võetava informatsiooni pakkumine on seni olnud minimaalne, ökotoiduni jõutakse peamiselt olukorrast tingituna ning katse-eksituse meetodil.

Uurimisküsimused:

- Kuidas defineeritakse ökotoidu?(Kas ainult spetsiaalses poes müüdavad ning vastavalt märgistatud toidud või ka turult saadav kaup?)
- Millised on levinumad (eksi)arvamused ?
- Kust pärinevad põhilised sellealased teadmised? (Millistest infokanalitest ?)
- Millised on ökotoidu peamised valikumehhanismid, miks seda ostetakse? (Tervis, keskkond, hind jne)
- Mis eristab ökotoidu tavatoidust? (E-d, GMO jne)
- Kuidas jõuti arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoidu?
- Millise info järele tuntakse puudust?

Uurimisküsimustest lähtuv süvaintervjuude kava koos intervjuudega on bakalaureuse töö lisan.

2.2 Uuritava sihtgrupi kirjeldus, meetodika

Uurimistöö sihtgrupiks on Tallinnas ja Harju mk elavad noored perekonnad, kel kokkupuude ökotoiduga juba olemas. Noored, väikeste lastega pered peaksid pilootandmete tuginedes olema just need, kes kõige altimad katsetama uusi, ka alternatiivseid võimalusi hoidmaks enda ja oma laste tervist ning kindlustamaks järeltulijatele inimsõbralikku elukeskkonda. Oluline oli varasem kokkupuude ökotoiduga, et joonistada välja ökotoidu alaste teadmiste ja käitumise ning nende muutumise trajektoor ning näha kas, miks ja kuidas on sellealased teadmised toiduvalikut mõjutanud.

Käesolevas bakalaureusetöös ei valitud ega uuritud sihtgruppi sissetulekute ega sooliste tunnuste alusel, mille seosed ökotoidu tarbimisega võiksid samuti huvi pakkuda.

Uurimistöö läbiviimiseks kasutasin süvaintervjuusid, kuna nende kaudu on inimesel kõige parem väljendada oma arvamusi ja põhjendada käitumist. Süvaintervjuud annavad inimesele võimaluse arutleda vabalt etteantud teemal, nende kaudu on kõige parem jälgida respondendi mõttekäiku. Intervjuude transkriptsioonid on käesoleva uurimistöö lisas.

Respondendid on töö mõistmiseks ja lugemise lihtsustamiseks tabelis, kus iga nime järel on välja toodud tema tunnused. Kõik respondendid esinevad uurimistöös nende endi loal õigete nimedega.

Resp. NIMI	VANUS	PEREK. SEIS	LAPSED	HARIDUS
Maire	34	vabaabielus	2	keskeri
Evelin	28	vabaabielus	1	keskeri
Mari	30	vabaabielus	lapseootel	kõrg
Eneli	24	vabaabielus	1	kõrg
Urve	34	abielus	2	kõrg
Tiina	29	abielus	2	kõrg
Margit	33	lahutatud	1	kõrg
Kadri	29	abielus	2	kõrg
Kadi	32	abielus	2	kõrg
Mall	35	abielus	2	kõrg

3. UURIMISTULEMUSED

3.1 Ülevaade süvaintervjuudest

3.1.1 Ökotoidu alased teadmised ja uskumused

Analüüsidest ökotoidu alaseid teadmisi ja uskumisi joonistus välja üsna kirju ja huvitav pilt. Ühelt poolt on vaatluse all need teadmised, mis on olemas respondentidel, teiselt poolt aga respondentide poolt kirjeldatud arvamused ja eksiarvamused.

Kõigepealt võtan vaatluse alla respondentide endi ökotoidu “defineeringud”.

Kuna tegemist on keskmisest informeerituma sihtgrupiga, siis põhilised arusaamad ja ökotoidu alased teaduslikud kriteeriumid kattusid. Uuritavate arvates on ökotoit mahepõllumajanduse reegleid järgides kasvatatud – ei sisalda pestitsiide, hormoone, antibiootikume, säilitus- ja muid lisaaineid, on rafineerimata ja GMO vaba.

Margit: “ Ökotoit-sõnast ökoloogiline ehk loodussäästlik – kasvatatud puhtalt, ilma kemikaalideta, ainult loodusliku väetisega (sõnnik). Toor- ja toiduainete säilitamiseks ei kasutata säilitusaineid.”

Mari: “ See on toit, mida on kasvatatud mahepõllumajanduse reegleid järgides.”

Soovitavalt Eestis kasvanud/kasvatatud, veel parem kui 100 km raadiuses.

Maire: “ ... mida lähemalt sinu kodule on toit pärit, seda parem...”

Tiina: “ ... ikka eesti põllumehe käest ostetud kaup.”

Ökotoidu kriteeriumidest toodi ära veel värskus, usaldusväärne algallikas ning koht kust seda ostetakse, vastav teave pakendil või müügikohas, loodussäästlikkus.

Tähelepanuvääriv tulemus oli see, et sageli asetatakse ökotoiduga samasse ritta ka lihtsalt Eestis kasvatatud või valmistatud toit. Mainisin seda ka peatükis 1.4. kus ka Konjunkturiinstituudi poolt läbi viidud uuringust selgus, et tihti inimesed ei erista ökotoitu tavalisest Eestis valmistatud toidust. Kui üldine teadlikkus selles osas jätab soovida, siis antud sihtgrupi puhul on tegemist üsna informeeritud inimestega. Isegi

kui nad teavad, et toit pole nii puhas ega öko, eelistavad nad seda näites ökopoodides müüdavale välismaisele ökotoidule.

Eneli: “ Mina tõmbaksin joone kodumaise ja välismaise ökotoidu vahele. Ma eelistan seega alati kodumaiseid – isegi mitte-öko-sildiga varustatud tooteid pigem, kui ökokonserve välismaalt. Viimaseid on ikka jube võõras vaadata ja usaldada.”

Mari: “... samas ei oska seisukohta võtta eksporditud mahetoodangu kohta, kuna pooldan lähiterritooriumil kasvavat toitu, ka siis, kui see pole otseselt mahetoodang.”

Esmane põhjus, miks üldse hakati ökotoidu vastu huvi tundma ja selle alaseid teadmisi hankima oli uuritava grupi puhul kuuel juhul kümnest laste sünd ja sellega kaasnevad terviseprobleemid, allergiad. Seega vastutuse tekkimine järeltulevate põlvkondade tervise ja hea käekaigu eest võib olla murrangulise iseloomuga ja muuta tugevalt inimese seniseid tõekspidamisi ja elustiili. See on sundinud otsima ja kasvatama üldist tervisealast teadlikkust, mille kaudu on jõutud ökoloogiliste eluviisideni, eelkõige mahetoidu juurde. Usk looduslähedusse ja positiivsed praktilised kogemused pole kahtlusteks põhjust andnud.

Kadi: “ Ökotoidu vastu hakkasin rohkem huvi tundma peale laste sündi.”

Kadri: “ Hakkasin mahetoitu ja ka muid ökokaupu kasutama esmalt lapse allergiast tingituna... Kuna mu lapsel olid vaktsineerimisest tingitud komplikatsioonid, oli meil tema esimesel eluaastal tervise ja heaolu tagamisega kõvasti tegemist....Esimesed kogemused olid positiivsed, seetõttu hakkasid kodus tasapisi kõik tavakaubandusest pärit tooted mahekaupade vastu välja vahetuma.”

Urve: “ Tänu sellele, et üks laps on allergiline toiduainetele, otsisin aineid, mida keemiliselt ei töödelda ...”

Ökotoidu eelistamise peamise põhjusena tuuakse välja tervis – nii laste, enda kui ka teiste pereliikmete oma. Soov ennetada võimalikke probleeme ja ravida juba olemasolevaid haigusi sunnib otsima alternatiive tavatoidule.

Mall: “ Ostan, kuna hoolin oma perest ja soovin neile tervislikku toitu pakkuda, See on kiireim ja lihtsaim viis hoida pere tervis tugev ja korras.”

Margit: “ Tervislikud põhjused eelkõige. Ei hakka siinkohal isiklikke hädasid lahkama, aga need olid tõukeks.”

Enim mainimist leiab ka puhas maitse ja teadmine, et teed ökotoidu tarbimisega endale ja ümbritseva(te)le head ehk et oluline on ka asja emotsionaalne külg.

Kadi: “ Hea tunne on säästa organismi liigsest... Ei taha endale ja oma lastele ise oma rumalusest saasta sisse sööta, mille tulemusel näiteks tervis kannatab.”

Mari: “Mina ostan ökotoitu ikka puhta maitse pärast ning teadmisega, et see on minu organismile kõige paremini sobiv ja vastuvõetav.”

Pooled respondendid tõid oma intervjuudes välja ka keskkonnasäästlikkuse küsimuse, mis on tervise ja emotsionaalse rahulolu kõrval sama tähtis.

Maire: “ Aga muid harjumusi... no süüimekad on tekkinud... näiteks selle tohutu mähkmehunniku pärast, mida me siin hoolega toodame ja mis ei idane ega mädane...iaal ei viska prahti autoaknast välja ja valus on vaadata, kui teised seda teevad. Iga päev mõtlen, et hakkam prügi sorteerima.... Vihkan kilekotte ja kasutan võimalusel poes käimiseks riidest kott...”

Samas tõuke ökotoidu suunas said respondendid eelkõige isiklikul pinnal (tervis, lapsed, huvi kokkamise vastu, naabrinaise eeskujuga), alles seejärel hakati olukorda hindama laiemas plaanis ning jõuti ka keskkonnaküsimusteni.

Edasi võtan vaatluse alla üldised hoiakud ja uskumused ökotoidu suhtes, mis käesoleva töö raames välja koorusid.

Kõige selgemalt joonistus välja asjaga mitte kursis olevate inimeste skeptitsism ökotoidu ja üldse loodustähedaste eluviiside suhtes. Äärmuslikuma näitena peeti ökotoidu pooldajaid/tarbijaid “friikideks” ja võrreldi ususektiga.

Kadi: “ Siis öeldakse veel, et see on mingi “kiiksuga” inimeste värk, kuna tavaliselt ökotoidu sööjad on ka muudes asjades “ökod”. Alates lapse mähkimisest kuni kodu ehitamiseni välja. Arvatakse, et nad on friigid. Ja kuna neid on vähe, siis seda enam- et tegemist on mingi ususektiga. “

Sellist negatiivset suhtumist saab põhjendada inimloomusele omase joonega tõrjuda kõike uut, mis ei ole silmnähtavalt ja käegakatsutavalt kasulik, efektiivsem, parem. Paralleele võib tõmmata Fishbeini ja Ajzeni (Hayes 2002) hoiakuteooria järjepidevuse faktoriga, kus õpitud eelsoodumuslikku hoiakut järjekindlalt edasi kantakse mõjutades nii suhtumist kui käitumist mingi subjekti või objekti suhtes. Tuli välja ka kaks täiesti vastandlikku nn eksiarvamust. Üks- et ökotoit on kellegi talumehe põllul kasvanud juurikad, mida saab keldripest või turult osta.

Evelin: “ Eks vist see, et öko on midagi sellist, mis kasvab väiketaluniku põllul ja mida võib kuskilt keldripest osta.”

Teine - et ökotoit on niipalju kallim, tavaline inimene seda osta ei jõua ja seega saab see olla ainult rikaste lõbu ja elustiil.

Mall: “ Tundub, et levinum on arvamus, et ökoloogiliselt puhas tootmine on kallis ja see tingib ka toote kõrge hinna. ...Öko on rikaste luksus.”

Ära toodi saastefooni probleem, mis on juba üldine keskkonnaküsimus. See tingib levinud suhtumist, et kui kõik on niikuinii juba halvasti, siis minu pingutused ei muuda enam midagi.”

Kadi: “ Oli siin just ükskord teemaks, et suurt vahet ei ole millist toitu tarbida, kuna üldine saastefoon on nii kõrge...”

Ökotoidu tarbijaid peetakse ka niisama poosetajateks, kuna viimasel ajal on märgata ökoteemade tõusvat trendi.

Olulise teemana tuleb välja pidev kahtlustamine. Küll kahtlustatakse, et turul ökotoidu sildi all pakutav ei ole tegelikult öko, vaid tegemist on turundusnippiga. Mõnevõrra laienesid kahtlused turundusnippide kasutamises ka suurtele marketitele. Spetsiaalsed ökopoad on siiski kahtlustest vabad. Siinkohal tuleb mängu usalduse küsimus, millel ma peatun pikemalt kolmandas alapeatükis.

3.1.2 Ökotoidu alased infoallikad ja mõjutajad

Ökotoidu alased teadmised pärinevad väga erinevatest infokanalitest. Ühe märksõnana võib välja tuua meedia tervikuna. Meedia on aga lai mõiste.

Kõige enam, viiel korral, mainiti enim kasutatavaks ja usaldusväärseimaks kanaliks internetti. Aga see eeldab mõningast varasemat huvi asja vastu, sest oluline on teada, mida ja kust internetist otsida.

Mari: “ Kõige usaldusväärsem on internet ja kvaliteetajakirjandus... Üldiselt, kuna tean, kust otsida, siis selles osas erilisi probleeme pole. Internet on selles osas asendamatu.”

Evelin: “ Üldiselt meedias on ikka üsna harva vastavaid artikleid, päästab internet, kust on huvi korral võimalik ikka üht-teist leida.”

Ka interneti puhul on oluline info algallikas. Oluline on vahet teha eksperdi ja foorumitest pärineva info vahel.

Eneli: “ Aga kindlasti tuleb kanalit valida – interneti foorumitest võib ka igasuguseid teadmisi saada, aga kuna need on enamasti umbisikulised ja põhinevad mingitel suvalistel kogemustel, siis seda eriti arvesse ei võtaks.”

Ühe olulisema infoallikana mainiti ajakirjandust (pere-, toidu -ja terviseajakirjad, ajalehed), mille usaldusväärse suhtes oli aga kaheseid arvamusi.

Kuna ajakirjanduses võtavad ökoteemadel valdavalt sõna oma ala spetsialistid, siis peeti seda ühtpidi usaldusväärseks.

Eneli: “ Üldiselt ma usun küll, et internetist ja meediast (kui see ei ole SLÕL) pärit info on usaldusväärne. See on selline teema, kus tavaliselt võtavad sõna ainult eksperdid ja no kui neid ei usalda, siis keda veel? “

Maire: “ Arvan, et selles osas vast meedias väga ei blufita, kuna selle taga pole konkreetset suurt kasumit püüdvat huvigruppi, vähemalt ei oska mina seda näha., vaid pigem toitumisteadlased, keskkonnaspetsialistid, asjaarmastajad, inimesed, kellele läheb korda meie ja meie laste heaolu ja tervis”

Meedia usaldusvääruses kahtlemisel on aga sügavamad põhjused, kui pelgalt ökotoidualane informatsioon. See varjutab ka neid väheseid ja informatiivseid

ekspertarvamusi ning on seetõttu destruktiivse toimega. See aga ei aita kuidagi kaasa ökotoidu ja ökotemaatika teadvustamisele laiemale üldsusele.

Kadri: “ Meediat eriti ei usalda, on tavaliselt subjektiivne, tellimuslood jne.

Urve: “ Meedia ka kuigivõrd, aga seal peab arvestama erinevate taustajõududega, kes mängu suunavad. “

Kuna ökotoiduni jõuti suures osas läbi laste, siis mängivad informatsiooni levitamisel üsna olulist rolli erinevad emade-ja perekoolid, kes propageerivad eelkõige tervislikku toitumist. Seetõttu võib praegu üsna laialt levinud emade-ja perekoole, samuti üha juurde tekkivate lastemängutubade juures korraldatavaid infotunde ja kursuseid pidada väga headeks ja perspektiivikates infokanaliteks, kuna sihtgrupp on selles osas tundlik ja vastuvõtlik igasugustele tervise ja heaolu puudutavatele küsimustele.

Kadri: “ Minu infoallikaks on olnud esmalt emadekool ning sealt edasi juba mitmesugune sellealane kirjandus.”

Kadi: “ Enne laste sündi käisin perekoolis, seal oli see teema päris aktuaalne.”

Üheks mõjufaktoriks on isiklikud suhted ja eeskujud, mis on oluliseks infokanaliks ning nende usaldusväärsuses tavaliselt ei kahelda.

Mall: “ ...tuttavate pered, kes on võtnud teadlikult öko-elustiili kursi, on olnud suured mõjutajad.

Maire: “ ...Tuttavate mõjutusel ka kindlasti.”

T. Saks: “ Reklaam käib suust suhu ja vastavate interneti lehekülgede kaudu. Samuti annavad informatsiooni teadlikud perekoolid.”

Samas jäävad need mõjutajad pereringist välja. Uuringust selgus, et kaheksal juhul kümnest tegeles toidu hankimisega ja vastutas selle tervislikkuse eest naine. Mitte ühelgi juhul ei olnud peres ökotoidu suhtes otsest tugevat vastuseisu, pigem huvipuudus või leplikkus. Piltlikult öeldes on naine on see, kes püüab lapsi krõpsupakkide juurest porgandite juurde suunata. Vaid kahel juhul oli ka mees aktiivne ja seisis võrdselt naisega hea pere toidulaua tervislikkuse eest.

Maire: “Ja ma pean ütleva, et kuna lapsed on veel väikesed ning seda asja endale ei teadvusta, siis käib üks pidev võitlus igasuguste limpside ja chipside pärast. No kes tahab kaalikat, kui on võimalik kommi saada! Keskkond on ikka nii suur mõjutaja selles osas. Ja nagu ma juba ka ütlesin, on mehel täiesti

ükskõik, peaasi, et kõht ikka täis oleks. Ega ta vastu ei ole, aga ise ka midagi selle heaks ära ei tee. Nii et mina olen meie peres see, kes ainsana vastuvoolu ujub. Aga nagu öeldakse, vesi uuristab ka kivisse augu, nii et....”

Viimasest tsitaadist tooksin ühe negatiivse mõjutegurina välja ümbritseva keskkonna, kus toidukultuuri kultiveeritakse noorte ja laste jaoks eelkõige limonaadide, nätsude ja chipside näol. Nii on kodust juba väljaspool suhtlusringi omavatele lastele väga raske ökotoidu põhimõtteid teadvustada nii, et nad neid ka järgiksid.

Lisaks toodi välja vastavad teadmised ülikoolist ning nenditi, et ökoteema on viimasel ajal siiski ka ühiskondlikus plaanis üha rohkem kõneaineks tulnud.

Maire: “Veel ootaks, et keegi peale Jalakase ka ökotoidu teemal sõna võtaks ☺. See oli näitlikult öeldud, aga erinevaid seisukohti on vähe ja vahel tundub, et ökotoidul on kangesti Ökosahvri ja Jalakase nägu. Õnneks on see positiivne, aga kui see nõ kuvand baseeruks mõnel negatiivsel tegelasel?”

3.1.3. Usalduse konstrueerimine ökotoidu vastu

Usaldus tugineb eelkõige kogemustele, aga ka teadmistele. Nii on ka ökotoiduga.

Üks asi on usaldada konkreetset ökotoidu müüjat või kasvatajat tema toidu puhtuse osas, teine asi on usalduse küsimus ökotoiduga kaasnevate riskide ja ohtude suhtes tervikuna. Hea näitena ökotoidus varitsevate ohtude kohta toon uuringus mainitud juhtumi eelmise aasta Maamessilt, kus peale naturaalse kitsepiima joomist nakatus hulk inimesi puukentsefaliiti, mille bakterid töötlemata piimaga edasi kandusid. Need on riskid, mis tuleb ökotoidu valides igapähele endal võtta.

Üldise teadlikkuse kasvuga muutuvad ka toitumisharjumused. Kui mõned aastad tagasi läksid rõõmuga kaubaks kauasäilivad liha- ja piimatooted ning Saksa “igavesed” keeksid, siis nüüd trend taas eestimaise eelistamise suunas.

Maire: “Oli aeg, kus igasugune välismaa nänn, toit sealhulgas, tekitas vaid imetlust. Kui ilusad vorstid ja keeksid neil olid!.... Võimalusel sõin neid nii, et

silm ka ei pilkunud ja olin veel uhke, et sain seda endale lubada!....Nüüd ma poes ei vaata ka selliste toodete poole.”

Toiduvaliku muutmisel ja usalduse küsimuses on tähtis roll ka tervisel. Kui ikka peale kihiseva ja värvilise joogi joomist või keeksi söömist täpid peale tulevad, siis on selge, et hakatakse kahtlema selle tarbimise ohutuses. Siit edasi tehakse juba teisi valikuid.

Urve: “See, mis tavapoes liha lõhnavaks ja roosaks teeb ei ole mitte hea töötlus, vaid kemikaal. See mis limonaadi lapsele mõnusaks teeb ei ole mitte sinna originaalis sisse pigistatud sidrun, vaid kemikaal.”

Tuttavad maitseid ja äraproovitud toidud tunduvad turvalisemad, eriti kui ka võõrad maitseid ennast õigustanud pole. Siin polegi ehk küsimus niivõrd ökotoidus, kuivõrd tundmatute riskide vältimises ja toidu usaldusväärsuses.

Eesti on selles osas veel suhteliselt “rikkumata”, sest meie toiduohutuse turvamine ja riskide maandamine ei ole olnud nii totaalne, et nn õiged maitseid oleksid ununenud. Seetõttu on lihtsam nõ tagasi pöörduda ning usaldada ja eelistada eestimaist.

Suurt rolli mängivad ökotoidu hankimisel koht ja isiklikud kontaktid, aga ka vastav märgistus. Eestlane ei ole oma loomult usaldav, nii kiputakse ka ökotoidu hankimisel vahendajaid ja müüjaid pettuses kahtlustama.

Tiina: “...arvan, et on ausaid ja on ka petvaid kaupmehi. Kindlasti on ära tabatud, et ökotoit on tõusev trend ja sellelt püütakse ebaausalt kasu lõigata.”

Margit: “Kohati olen mina skeptiline – ma arvan, et petukaupa tehakse ikka ka. Eriti on seda näha mee osas...”

100% ikka Eestis pakutavat ökotoitu ei usaldata, eriti seda, mis turult pärit. Küllap on tegemist ka meie turgude kehvapoolse mainega. Kauplustes müüdava suhtes kahtlusi ei olnud, eriti spetsiaalsete ökopoodide osas.

Mall: “Tuleb ette ka nõ reklaamitrikki – eriti tundub, et turul. Tore on öelda, et ise naabri Maaliga kasvatasime need maasikad, tegelikult on kusagilt Ukrainast kokkuostja poolt sokutatud. Seepärast ostan vaid kindlatelt inimestelt. Poodi siiski usaldan.

Maire: “ Kõigepealt koht – esiteks, kust on pärit ja kust mina teda ostan. Kui ostan ökopoest, siis lihtsalt usaldan ja ei kahtle, et tegemist on ökotoiduga. Seni pole alt läinud.

Kui usalduse küsimuses mängib olulist rolli müügi koht, siis vähemalt sama tähtis on ka see, milline see koht välja näeb.

Ekspertintervjuust D. Demjanoviga kerkis esile sama probleem: “Muidugi on siinkohal probleeme selle usaldusväarsuse tekitamisega – näiteks Nõmme turul on üks nn ökopood. No mis seal on! Kartulid vedelevad põrandal auklikes kottides, samuti teised juurikad, kõik on kulunud ja ligadi-logadi. No väga raske on sellistes tingimustes usaldusväarsust tekitada.” (Intervjuu D. Demjanoviga, lisa 1)

Väga tähtis roll on toodete hankimisel isiklikel kontaktidel. Vahele suhtlemine, kogemused ja tagasiside tagavad mõlemapoolse klientuuri. Nii on ka raske petta ja petta saada, sest see tuleb kiirelt välja.

Tiina: “ ... tootja enda käest ostetud... ikka eesti põllumehe käest ostetud kaup.”

Eneli: “ Kindlasti tuleb kaaluda turvalisuse faktorit: ei tasu ikka öko -seeni osta, mis on korjatud kuskilt Tartu maantee äärest. Seetõttu on välja kujunenud kindlad tooted ja müüjad (turul), kellelt osta.

Kadri: “Tegu turundusnipiga → pannes kaubale „öko“ või „looduslik“ märke, saab müüa ükskõik mida kalli hinnaga ja kõik ostavad. Jälle suhteline, Eestis kindlasti raskem teha kui mujal maailmas, sest Eesti on nii väike riik ning tarbijaskond, kes ökotoidust huvitatud, on suhteliselt piiratud ning informeeritud. Seetõttu, kui keegi ka üritab petta, tuleb see kiiresti välja. Alles sügisel oli üks selline vahejuhtum Hiiumaa talunikuga, kes oma tooteid mahemärgi all turustas, tegelikkuses kasutas aga intensiivselt ka sünteetilisi väetisi. Info aga liigub☺”

Isiklike kontakte peetakse usaldusväärseks ka info hankimisel toodete kohta, samas kui meedia usaldusväärse kohta oli kahtlevaid arvamusi.

Urve: "Tuttavad on kõige usaldusväärsem allikas, meedia ka kuigivõrd, aga seal peab arvestama erinevate taustajõududega, kes mängu suunavad."

Eeldatakse, et vastavalt märgistatud tootel on garanteeritult lubatud kvaliteet. Märki usutakse.

Mall: "...Kaldun USKUMA märgistatud tooteid ja valin selle järgi..... võimalusel eelistan eestimaist..."

Urve: "Usaldan ökomärgistust, soovitusi..."

3.2. Uuringu kokkuvõte

Sihtgrupi teadlikkus ökotoidust on keskmisest kõrgem, teadmised ja arusaamised kattusid. Seda põhjusel, et ökotoiduga tegeletakse regulaarselt ning eesmärgipäraselt, olles eelnevalt teinud ka uurimistööd ja hankinud kõikvõimalikku ökotoidu infot.

Arusaamani, miks eelistada ökotoitu, jõuti peamiselt läbi sügavate isiklike kogemuste milleks antud sihtgrupis oli laste sünd, sellega kaasnevad terviseprobleemid ja allergiad nii lastel, kui endal ning hirm tuleviku ees. Hakati huvi tundma sellekohase informatsiooni vastu ning otsima alternatiivseid võimalusi, kuidas ennetada ja vabaneda juba tekkinud probleemidest. Kõige loomulikum ja efektiivsem tundus olevat muuta toitumist. Seoses teadlikkuse kasvuga, muututi tundlikumaks ka ümbritseva keskkonna suhtes. Osadel on elustiil juba keskkonnasäästlikumaks muutunud, teised tunnevad selle pärast küll muret, kuid ise võtavad nõ alles hoogu. See on seletatav kogu elustiili ning käitumismudeli muutumise protsessiga, mis tavaliselt ei käi üleöö. Inimene tahab kõigepealt veenduda soovitava käitumise ratsionaalsuses, alles siis on ta valmis seda muutma.

Ökotoidu üheks peamiseks valikukriteeriumiks peale garanteeritud mahepõllumajanduslike kasvutingimuste oli USALDUS taluniku, müüja, vahendaja

vastu. Kuna tegemist on spetsiifilise toorainega, siis selle kasvamise ja valmimise kulgu tavaostja kontrollida ei saa. Turg on üks levinumaid ostukohti ökotoidu eelistajate seas, kuid samas kerkis just turu suhtes üles usaldatavuse küsimus. Väga tähtsal kohal on ISIKLIKUD kontaktid. Supermarketites ning ökokoodides müüdava suhtes usalduse küsimust ei kerkinud. Teine teema on supermarketites ökotoidu nime all pakutav, mida peeti nii minimaalseks ja märkamatuks. Selles osas sooviti paremat valikut ja vastavat märgistust. Praegu võib ökotooteid leida “terviskaupade” riiulitelt, kuid see mida seal pakutakse on minimaalne ja ei vasta suures osas mahetoodangu nõuetele.

Kallim hind veendunud ökotoidu tarbijate puhul rolli ei mängi. Seda põhjusel, et väärtustatakse eelkõige enda ja oma lähedaste tervist ja heaolu. Selle nimel ollakse valmis rohkem maksma või leidma alternatiivseid võimalusi ökopoele (oma või vanavanemate aed, tuttavad talunikud, turg). Vaatamata keskkonnasäästlikkuse suurenevale rollile, lähtutakse ökotoidu kasuks otsustamisel eelkõige indiviidi endi vajadustest. Paralleele saab tõmmata ökotoidu tarbimise ja keskkonnasäästliku käitumise vahele, kusjuures antud sihtgrupis oli sellekohase mõtlemise aluseks otsus hakata tarbima ökotoitu. Infohulga ja teadmiste suurenedes muudeti vastavalt ka teisi käitumispõhimõtteid.

Eksiarvamuste kirjeldamisel on oluline teada, et tegemist ei ole respondentide endi arvamustega, vaid nende poolt tajutud teiste inimeste arvamuste kirjeldamisega.

Uuringust selgus, et sageli ei tehta vahet ökotoidul ja eestimaisel tootel. Ilmselt on oma osa ka kampaanial “ Eelista eestimaist”, mis näitab eesti toodangut eelkõige, kui tervislikku ning kodumaist. Aga ainuüksi Eestis kasvamine või tootmine ei anna põhjust nimetada seda ökotoiduks. Siiski eelistati pigem eestimaist mitteökotoitu, kui välismaa ökotoitu.

Uuringus välja toodud eksiarvamustest moodustasid suurema osa skeptilised ja negatiivsed. Selle põhjusena võib välja tuua teadmatuset. Inimkäitumisele on omane olla tõrjuv uute, tundmatute olukordade ja asjade suhtes. Kuna ökoteemadega tegelev grupp on Eestis väike, siis on valdavalt levinud kaks äärmuslikku arvamust. Esiteks - nad on kas “rohelistest friigid”, kes hangivad oma toidu turult ja keldrites asuvatest ökopoodidest või kasvatavad ise oma põllulapil. Teiseks- nad on rikkad, kel võimalus

evida eksklusiivset elustiili, kuna ökotoit on umbes 30% kallim tavatoidust. Ökotoidu pooldajaid võrreldi ka ususektiga.

Hoiakutest kõlas kõige enam mõte, et üldise saastatuse ja ületootmise tingimuses ei ole enam vahet, kas süüa ökotoitu või ei. Üksikisiku roll on niivõrd väike, et ei suuda üldist mõtlemist ja käitumist kuidagi mõjutada.

Ühe (eksi)arvamusena toodi välja ka kaval turundustegevus. Kuna ökoteemad on viimasel ajal ühe rohkem kõneaineks ja teatud ringkondades juba tõusvaks trendiks muutunud, siis arvati, et “öko” märgi all on hea realiseerida kõike, mis vähegi looduslik ja naturaalne tundub olevat. Seega on suur võimalus sisuliselt petta saada.

Ökotoidu alased teadmised on kaheksal juhul kümnest omandatud iseõppimise teel. Vaid kahe vastanu, kellest üks oli meditsiinitöötaja ning teine TÜ magistrant, teadmised põhinesid vastavatel loengutel. Kuna valimisse sattunud respondentidest kaheksal oli kõrgharidus ning ühel selle omandamine pooleli, siis võib oletada ka seost hariduse/harituse ja keskkonnatundlikkuse ning ökotoidu tarbimise vahel. Sihtgrupi valiku kriteeriumiks ei olnud haridus. Seega võib paralleele tõmmata hariduse/harituse ja keskkonnatundlikkuse, sh. ökotoidu vahele. Sama tulemuseni jõuti ka peatükis 1.4. käsitletud Konjunktuuriinstituudi uuringus.

Ökotoidu alaste teadmiste hankimisel on peamiseks allikaks internet. Kuid seda kasutades tuleb eelnevalt teada, mida ja kuskohast otsida. Internetis arvati olevat piisavalt kõikvõimalikku vajalikku infot. Teine teema oli trükimeedia, mille kohta arvati, et seal võiks vastavat informatsiooni rohkem olla. Samuti oldi kahtlevad trükis ilmuva meedia usaldusväarsuse küsimuses. Soovitusena märgiti, et üldise teadlikkuse tõstmise huvides tuleks just levinumates meediakanalites (ajalehed, ajakirjad, TV) seda teemat üleva hoida. Sest inimene, kes juba on teemast huvitatud, leiab tee ka vajaliku informatsioonini. Oluline on tõsta nende inimeste hulka, kes seda ökoteemat endale veel teadvustanud ei ole.

Ühe infoallikana toodi välja ka tänapäeval laialt levinud perekoolid, kus propageeritakse looduslähedasi eluviise. Huvi ökotoidu vastu saab sageli alguse just sealt. Perekoolid võiksid olla ja ongi tänuväärt ökotoidu propageerijad, kuna seal

käivad koos inimesed, kes on sel eluperioodil vastuvõtlikumad ja tundlikumad kõikidele heaoluga seonduvatele küsimuste suhtes. Tuleb vaid pakkuda piisavalt adekvaatset informatsiooni, et nad ise juba edasi sel teemal mõtlema ja käituma hakkaksid.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöös “ Noorte perede uskumused ja hoiakud ökotoidu suhtes” käsitlen ühte tervisliku toitumise strateegiat paljudest ja see on ökotoit, seetõttu ei mahu antud töö raamidesse pikemad arutlused GMO, pestitsiidide E- ja muude lisainete spetsiifikast. Samuti ei arutleta töös pikemalt mahetoidu turustamisprobleemide üle. Töö fookus on ökotoiduga seonduvatel uskumustel, (eksi)arvamustel, nende kujunemisel ja infolevikul.

Töö teoreetilises osas on kirjeldatud kaasaja riskiühiskonna arengut ja individualiseerumisprotsesse läbi toidustrateegiate muutumise, võttes aluseks U. Becki riskiühiskonna ja individualiseerumise teooriad. Hoiakute ja uskumuste problemaatikat kaasaja ühiskonnas on käsitletud läbi Fishbeini ja Ajzeni teooriate, millele on lisatud omapoolne kriitika.

Peatükis 1.4 on antud ülevaade ökotoidu strateegiate ja valikutega seotud probleemidest tuginedes Eurobarometri Risk Issues ja Eesti Konjunkturiinstituudi poolt läbi viidud uuringutele.

Töö empiiriline osa sisaldab ülevaadet 10 süvaintervjuust, analüüsi ja kokkuvõtet. Nende kaudu otsisin vastust uurimistöö hüpoteesiks olnud väitele, et arusaamad ökotoidust on ebamäärase tekkelooga, põhinedes suures osas “külajuttudel”, kuna sedalaadi tõsiseltvõetava informatsiooni pakkumine on seni olnud minimaalne.

Uurimistöö empiirilistele andmetele tuginedes võib öelda, et ökotoidualane informatsioon on kättesaadav ja seda on piisavalt vaid neile, kes oskavad seda otsida. Eelduseks on probleemi teadvustamine ja huvi asja vastu. Peamisteks ning usaldusväärsemateks infokanaliteks on internet ja isiklikud tuttavad, kel vastavad teadmised ja kogemused juba olemas. Olulise infokanalina toodi ära emade-ja perekoolid.

Arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu jõuti peamiselt läbi isiklike läbielamiste (laste sünn ja vastutus nende tervise ja tuleviku ees) ning terviseprobleemide (allergiad ja muud haigused).

Respondentide vahendatud üldine hoiak ökotoidu suhtes on skeptiline. Äärmuslikemate eksiarmustena peeti ökotoidu tarbijaid friikideks ja võrreldi neid ususektiga. Samuti peeti ökotoidu tarbimist kallima hinna tõttu rikaste inimeste lõbuks. Samas nenditi, et tegemist on tõusva trendiga. Üheks väärarusaamaks oli ka Eestis toodetu ja ökotoidu võrdsustamine. GMO toodete osas ei täit selgust ei olnud, igaljuhul peeti neid kahjulikeks.

Ökotoidu esimesteks valikumehhanismiks on tervis ja usaldus kvaliteedi suhtes. Otsiti lahendust peamiselt laste allergiaprobleemidele ja püüti ennetada haigusi. Keskkondlik mõtlemine ei olnud valikumehhanismi aluseks, pigem lähtuti isiklikest probleemidest. Küll aga muutis ökotoidu strateegiate teadvustamine ka suhtumist keskkonna probleemidesse. Hinda peeti kalliks, samas väärtustati ökotoidu rohkem, nii et hinna tõttu seda hankimata ei jäetud.

Bakalaureusetöö lõpeb diskussiooni ja soovitusetega töö edasiarenduseks. Kuna ökotoidu alast organiseeritud kommunikatsiooniprogrammi pole teadaolevalt Eestis varem tehtud, siis on autori arvates vajalik sellega eesmärgipäraselt ja organiseeritult tegeleda. Ehkki ökotoid on vaid üks paljudest tervisliku toitumise strateegiatest, on teema oluline, kuna puudutab sügavalt kogu ühiskonna ja ka tsivilisatsiooni alustala – keskkonda ja keskkondlikku käitumist ning turvaliste toitumisvalikute kaudu inimeste tervist ja heaolu.

DISKUSSIOON JA SOOVITUSED

Uurimistöö tulemusena jõudsin järeldusele, et laiematele rahvahulkadele mõeldud info massimeedias esile ei kerki. See on kaootiline ja täis vastuolusid. Näiteks on üldine arvamus GMO produktidest negatiivne, see lahterdatakse automaatselt ühteritta E-ainete, antibiootikumide ja pestitsiididega. Samas on taimi ja loomi ristatud juba sadu aastaid, GMO võib olla lihtsalt üks samm edasi? Puudu on arusaadavast ja tasakaalustatud infost. Muidugi võib küsida, kas sellise info tootmine enam võimalik on?

Samuti võib diskuteerida värskuse ja tervislikkuse teemadel – uuringutes kasutatakse neid mõisteid, kuid ei kirjutata lahti nende olemust. Kas värsked puuvili on “värsked” ka siis, kui selle värskuse tagamiseks on kasutatud säilitusaineid? Kas jogurt on tervislik, kui seda valmistatakse erinevatest pulbritest?

Ökotoidualase informatsiooni juhtimata levik võib tekitada eksiarvamusi ja süvendada skeptitsismi. Seda enam, et eestlastel pole pikaajalistel traditsioonidel põhinevat usaldust ökotoidu vastu välja kujunenud. Kui meediaväljaanded ei süvene probleemi olemusse ja tsiteerivad sel alal samu inimesi, siis jääb info ühekülgselt ja kinnistub teatud kindlate detailide või märkidena.

Hetkel on täiesti tahaplaaniline jäänud tõsiasi, et ökotoit ei hoiä ära muid toiduohutusega kaasneva võivaid probleeme nagu näiteks vale käitlemine ja muud ökotoidu tarbimisega kaasnevad ohud ja riskid. Uuringute tulemused näitavad ökotoitu kui alternatiivset võimalust otsida leevendust erinevatele terviseprobleemidele, sealhulgas allergiatele. Samas jääb märkamata fakt, et töötlemata ja täisnaturaalse toidu tarbimisel võivad meid näiteks tabada erinevate bakterite ja viiruste poolt põhjustatud haigused, mõnel juhul lausa eluohtlikud.

Praegu ei ole ökotoodangu pakkujatel ühtset seljatagust ja piisavalt võimalusi tegeleda müügi organiseerimise, info levitamise ja reklaamiga. Riigi huvi asja vastu on minimaalne, ehkki Eestil võiksid vaatamata sesoonsuse probleemile olla head eeldused saada tuntud mahetootjaks.

Üheks töö võimalikuks edasiarenduseks on teha sotsiaalturunduslik kommunikatsiooniprogramm teadvustamaks ökotoidu strateegiat ja probleematikat ning läbi hoiakute ja väärtuste mõjutamise suunata inimesi vastavalt käituma.

Võimalikud ohud programmi koostamisel ja elluviimisel on tasakaalustamata ja emotsioonidel põhinev info, interneti kommentaatorite ebaadekvaatne tagasiside, umbusaldus meedia suhtes, negatiivne võimendamine (entsefaliidi juhtum), aga ka ökotoodete vähene märgatavus ja kättesaadavus. Samuti tuleb arvestada majanduslike ja poliitiliste mõjudega, seda eriti riigipoolse toetuse osas.

Autori poolsed soovitusel võimaliku kommunikatsiooniprogrammi väljaarendamisel on järgmised:

- Hoiakud ja väärtused kujunevad välja pika aja jooksul ja neid muuta on suhteliselt raske. Ökotoidu maine põhineb suures osas aga erinevatel eksiarvamustel. Nende ümberlökkamise ja muutmisega tuleks tegeleda järjepidevalt ja organiseeritult, argumenteerides ja näitlikustades.
- Bakalaureusetöö uuringu andmetele tuginedes kujunevad ökotoidu alased hoiakud ja uskumused peamiselt läbi isiklike kontaktide ja interneti, neid kanaleid võiks edaspidises kommunikatsiooniprogrammis teadlikumalt ära kasutada.
- Oluline on riigi poolne toetus, mis aitaks edendada kohalikku mahepõllumajandust ja seeläbi populariseerida ka ökotoidu tarbimist.
- Praegu jääb meedias presenteeritud ökotoidualane teavitust nähtamatuks. Huvi äratamiseks massides tuleks teemat hoida aktuaalsena – tegemist pole pelgalt ühe toitumisstrateegiaga paljudest, vaid see taandub üldistele keskkonnaprobleemidele.
- Tähtis on pakkuda tasakaalustatud informatsiooni – rääkida ka ökotoidu tarbimisega seotud riskidest ja ohtudest.
- Tuleks vältida äärmustesse laskumist, et mitte kultiveerida “friikide” ja “ainult rikastele” mainet. Propageerida ökot kui kõigile kättesaadavat elustiili – muuta tuleb vaid mõtlemist.
- Teavitustööga võiks alustada juba koolides mil kujuneb välja üldine maailmapilt. Näidata piltlikult head ja vead, põhjused ja tagajärjed.

SUMMARY

BELIEFS AND ATTITUDES OF YOUNG FAMILIES TOWARDS ECO FOOD

Present graduation thesis has 48 pages and additions. It contains 6 tables, 12 questionnaires and literature items including Estonian and foreign literature.

The thesis gives us a review of beliefs and attitudes of young families in Tallinn district towards eco food. The research investigates on what ecological food strategies are based on; what are the main and reliable sources of information; what are widely spread mistaken ideas and on what field there is a lack of information.

The graduation thesis has 2 main chapters: theoretical basis and empirical research.

Theoretical part describes the progress of modern hazard society and individualization through the changes of food strategies based on researches of U.Beck. The problematic of beliefs and attitudes in modern societies has been analysed according to the theories of Fishbein and Ajzen.

Section 1.4 includes a survey connected with eco food strategies and choices. The survey is based on investigations conducted Eurobarometer Risk Issues and Estonian Institute of Economic Research.

The empirical research includes 10 interviews, their analysis and summaries. The aim of the data analysis was to find out the answer to the statement set up in the hypothesis – the knowledge of eco food is episodic and with undefined starting point mainly because of the minimal information. The research declared the hypothesis.

Discussion and references are written in the last part of graduation thesis. There is a debate about the information lack of eco food and suggestions how to enlarge the topic area by including supporting arrangements into the change of communication programme.

KASUTATUD KIRJANDUS:

*Elanike tootumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused (2005). Tallinn: Eesti Konjunktuuriinstituut

*Risk Issues: Special Eurobarometer 238/Wave 61.1-TNS Opinion and Social (2006)

* Vahe, Mariliis (2004). Sotsiaalturunduse ja sotsiaalse vastutuse võimalikud tõlgendusviisid Eestis. Käsikirjaline magistr töö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.

*Beck, U. (2005). Riskiühikond. Tee uue modernsuse poole. Tartu: TÜ Kirjastus

*Beck, U. ja Beck-Gensheim, E. (2002). Individualization. London: Sage Publication

*Hayes, N. (2002). Sotsiaalpsühholoogia alused. Tallinn: OÜ Külim

*Euroopa Liidu mahepõllumajanduse arengukava (2004).

<http://www.ceet.ee/9y/z0zARTICLEy9.html?PHPSESSID=2a4629574006c1cf5c4f81d569615149>, vaadatud märts 2006

*Mahepõllumajandus

<http://www.ceet.ee/9y/z0zARTICLEy9.html?PHPSESSID=6e73a3934dc4300687f386a621d0e80e>, vaadatud märts 2006

*Mikk, M. (2004) Mis on mahepõllumajandus.

<http://www.aktiva.ee/26357y/z0zARTICLEy233791.html>, vaadatud märts 2006

LISAD:

Lisa 1.

Intervjuu D. Demjanoviga

1. Kui palju Eesti inimene teab Teie arvates ökotoidust?

Ikka üsna vähe. Näiteks restoranis tunneb eestlane eelkõige huvi ikka hinna vastu, kusjuures umbes 80% välismaalastest küsib kõigepealt toidu kohta ja nimelt, et kas see on Eesti päritolu jne. Selge on see, et välismaalasel on antud juhul huvi pigem, rahvusköögi, kui sellise vastu, kuid küsitakse ka tooraine päritolu kohta. Eestlane ei küsi seda pea mitte kunagi. Samas, kui rääkida meie restoranist, siis väga palju eeldataksegi, et siin on niikuinii maheköök. Loogiline on, et tipprestorani köögis opereeritakse garanteeritult kvaliteetse ja mahepõllumajandusliku toorainega. Mahetoodang on maailmas tõusev trend, on aja küsimus, millal ka meie inimene selles osas teadlikumaks muutub.

2. Milliseid levinumaid (eksi)arvamusi mahetoidu kohta olete kuulnud?

Ei teagi. No näiteks rukkileib, mida peetakse igati tervislikuks ja eestimaiseks toiduks. Aga enamus ei tea, et rukkijahu, millest leiba küpsetatakse, on sageli pärit Kanadast ja GMO produkt. Samuti jogurtid – täisnaturaalset meil praktiliselt ei müüda, kõik on piima ja muude pulbrite segudest tehtud. Või Lätis tehtud Eesti juust. No mis naturaalsusest ja tervislikkusest me siis räägime? Ok, see pole konkreetselt ökotoit, kuid siiski meie igapäevane, nn. eestimaine ja tervislikuks peetav toit. Palju on kinni imagos – võtame Stockmanni – inimestel on kujutlus või teadmine, et seal pakutav toit on kvaliteetne, mis vastab ka tõele. Seal on ka päris palju mahetoitu. Kuid näiteks lõhet ja forelli tuuakse Eestisse Norrast igal esmaspäeval ja seda sama kala müüvad nii Selverid, Rimid kui Stockmann. Aga miskipärast arvatakse et Stocmanni oma on parem☺))))))

3. Võrreldes nõukogude aega tänase päevaga, siis kas ja kuidas pöörati sel ajal tähelepanu toidu tervislikkusele ja päritolule? Kuidas inimeste teadmised selles vallas on kümne aasta jooksul muutunud?

Mis seal salata – nõuka ajal oli meie toit tervislikum. Seda oli vähem, see oli kodumaisem, see oli puhtam. Otsest tähelepanu naturaalsusele ei pööratud, see oli seda niigi. Ja päritolu osas just väga palju võimalusi ei olnud. Igasugused säilitusained ei olnud levinud, liha kõlbas ka soolvees hoida, omatehtud mahlad ja moosid olid toidulaua loomulik osa. Siis edasi saabusid meie kauplustesse välismaised produktid, millest kohe vaimustusse satuti. Aga praeguseks on see õnneks üle läinud, ilmselt inimesed on pettunud nende asjade maitstes. Kui ikka sajandeid on leib, sai ja liha maitsenud ühtemoodi, siis võõras ja kunstlik toit ei saa väga kaua populaarne olla. Või õigemini – igasuguse uue asjaga harjumine võtab aega. Kui positiivset elamust ei tule, siis visatakse see lihtsalt kõrvale. Inimene õpib läbi oma kogemuse. Eks see käib spiraali mööda nagu paljud asjad siin maailmas. Nüüd on trend jälle eestimaise toidu suunas tõusma hakanud.

Üks asi on see, et inimeste teadlikkus tervislikkust ja mahetoidust on muutumas ja seda positiivses suunas. Teine asi on aga see, et selle mahetoiduga ei osata midagi peale hakata! Vot neid teadmisi ei ole! Sa võid ju maheda lihatüki osta, aga kui seda kohe hoolega praadima hakata või poemarinaadis leotada, siis ei ole sel asjal mõtet. Ta kaotab kohe oma omadused. Minu arust on siin veel vaat et kõige suurem teadmiste puudujääk.

4. Kuidas võrdleksite eestlaste teadmisi selles osas mõne teise Euroopa riigi kodanike omaga?

Ma ütleksin nii – ega prantslased ja itaallased ei mõtle, et nende toit on nüüd nii väga öko. Seal on vana Euroopa traditsioonide kohaselt säilinud väikesed farmid, pagaritöökodad, lihakarnid jne. kus töödeldakse kohalikku ehk siis sama piirkonna saadusi. Kliimaatilised tingimused on meiega võrreldes hoopis teised, mistõttu saagikus, viljakus on piisav, et mitte välismaist toitu sisse tuua. Armastatakse ja eelistatakse iga kell oma kodumaist ja piirkondlikku toitu, mille kvaliteet ja

maitseomadused on teada. Sageli on teada ka konkreetsed põllud ja farmid ning nende omanikud, kust tooraine pärineb. Selles osas on nad küll patrioodid. Aga mis puutub igasugustesse E-desse ja GMO-desse, siis ega keskmine inimene oma pead sellega väga ei vaeva. Neile on oluline tooraine värskus, piirkondlikkus ja kvaliteedi stabiilsus, mis tegelikult ongi tervisliku toidu ühed peamised kriteeriumid. Muidugi on piirkondi, kus ainult mahepõllundusega tegeletaksegi!

Eestlaste puhul on piduriks meie kliimaatilised tingimused. Muidugi on tarbija muutunud teadlikumaks, aga meie toorainel, sealhulgas mahetoodangul, on niivõrd kõikuv kvaliteet, et restoranid näiteks ei saa sellega arvestada. Samuti kipub keskmine eestlane poest valima ikka nõrku ilusama väljanägemisega juurika. Me võime küll eelistada eestimaist, aga see on siin niivõrd sesoonne, et me oleme sunnitud väljast juurde võtma. Sa võid ju teadlik olla, aga sundolukorras oled ka, nii et...

5. Kas Teie arvates on inimestel praegu piisavalt võimalusi saamaks infot mahetoidu kohta? Kas see info on usaldusväärne?

Aga muidugi! Löö internet lahti! Infopuuduse üle küll kurta ei tohiks. On ikka usaldusväärne.

6. Kas Teie arvates on Eesti pakutav mahetoit usaldusväärne?

No on ikka, aga nagu ütlesin, on see niivõrd sesoonne, et ainult sellele midagi üles ehitada ei saa. Muidugi siinkohal on probleeme minu arust selle usaldusväärse tekitamisega –näiteks Nõmme turul on üks nn ökopood. No mis seal on! Kartulid vedelevad põrandal auklikes kottides, samuti teised juurikad, kõik on kulunud, ligadi-logadi. No väga raske on sellistes tingimustes usaldusväärset tekitada. Müts maha Jalakase ees, kes Ökosahvriga selles osas teed rajab ja positiivset eeskujut näitab.

7. Kas ja kuidas peaks eestlaste seas mahetoitu propageerima?

No tavaliselt on ju nii, et mida halvem toit, seda suurem kampaania – vaadake kõiki neid chipse, coca-colat jne. Muidugi võiks seda propageerida. Praegu ongi riiklikul tasandil käivitunud projekt Eesti Toit, mis hõlmab taluturismi, mahepõllumajandust, kodumaise ja tervisliku toidu teavitamist koolides jne. Praegu on väga nõrk lobby

põllumajanduse s.h mahepõllumajanduse arendamisel. Samas Euroopas oleks meie mahetoidule turgu küll ja enamgi veel. Siin jääb kõik aga jälle kliima ja ka põllumeeste endi tarkuse taha. Üldiselt ma arvan, et mahetoit ja ökoelustiil jääb ikkagi niisuguseks natuke eksklusiivseks ja valitud gruppidele. Esiteks on see kõik kallim, teiseks eeldab ikkagi haritust ja teadmisi. Ja suurt tahtmist. Muidugi on inimestegrupp, kes on sundolukorras tervislikel põhjustel.

Propageerida võiks ja peaks, aga siin jääb asi raha taha kinni. Riigil on odavam tuua teravilja ja kartulit sisse, kui võidelda meie kliimaatiliste tingimustega. Mahepõllundusega tegelevad üksused on aga nii väikesed ja neid on vähe. Nad tulevad ise ots-otsaga kokku, nii et mingist nende poolset kampaaniast ei saa ka rääkida. Ainuke võimalus on kasvatada inimeste teadlikkust näiteks läbi massimeedia. Samuti alustades juba lasteaiast ja koolist. Teen ise praegu Naba lasteaias toitlustust, mille idee ongi kantud puhtast, kvaliteetset ja eestimaisest toidust. Et õpetada neid puhtaid, loomulikke maitseid chipside asemel lastele maast madalast. Muidugi on raske võidelda massilise fast-foodiga, millel pole mitte mingisugust väärtust peale selle, et saab korraks kõhu täis. Aga ma usun, et inimeste teadlikkus selles osas kasvab iga päev. Või olen ma liiga optimistlik?

Lisa 2

Intervjuu Tiiu Saksaga (OÜ Austan Loodust)

- Kes on Teie ökopoe peamised kliendid? (vanuseliselt, sooliselt jne)
Noored pered, allergiliste probleemidega inimesed
- Kuivõrd teadlikud on nad ökotoidu teemadel? (Kas küsitakse infot, kas tullakse juba kindla sooviga midagi osta või ollakse kahtlevad jne)
Peamised kliendid on teadlikud ja teavad, mida tahavad
- Kui suur osa klientuurist on kindel, kui suur juhuslik? (ligikaudne %)
80/20
- Millised on nende inimeste motiivid, miks nad on valinud ökopoe ja ökotooted? (tervis, allergiad, elustiil jne?)
Allergiad ja tahtmine pakkuda lastele parimat, samuti elustiil
- Kui populaarne on Teie arvates ökotoit Eestis? Milline on trend?

Mitte väga, kuid suureneb tasapisi.

- Kuivõrd mängib ostu sooritamisel rolli hind?

Teadlikud kliendid hinda ei vaata, kahtlevad jätavad ka oste tegemata.

- Milliseid (eksi)arvamusi seoses ökotoiduga olete kohanud? Kas need vastavad tõele?

Peamine arvamus on , et ta on väga kallis. Kuid palju kallima raha eest on võimalik tava toitu osta näiteks Stockmannist.

- Kas Teie arvates leidub praegu piisavalt informatsiooni ökotoidu kohta? Kas see on usaldusväärne?

Kindlasti mitte, aga mis ilmunud, on spetsialistide kirjutatud.

- Kust Teie kliendid tavaliselt informatsiooni hangivad? Kuidas nad on Teie poeni jõudnud?

Reklaam käib suust suhu ja vastavate interneti lehekülgede kaudu. Samuti annavad informatsiooni teadlikud perekoolid.

- Millisest infost tuntakse kõige enam puudust?

Ei tea. Kes tahab infot leida, see selle ka leiab, teised ei oska vist tahtagi.

- Kas Teie arvates oleks vajalik teha ökotoidu alast teavitustööd ? Miks?

Kindlasti. Et inimestel oleks võimalik teha otsuseid teadlikumalt. Kui räägime, et ökotoitu on parem ja tervislikum, siis tuleb ka põhjendused ära märkida.

Lisa 3.

Süvaintervjuude kava

Tere,

olen Riia Leedmaa, viin TÜ ajak. ja kom. osak avatud ülikooli tudengina läbi uurimust ökoloogilise toidu alaste teadmiste ja hoiakute kohta. Intervjuude andmeid

kasutan bakalaureusetöö kirjutamisel. Uurimuse andmete põhjal on kindlasti võimalik parandada ka ökotoidu alast teavitust.

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?
2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?
3. Kas ja kuidas on muutunud Teie arusaam tervislikest (või siis keskkondlikest) eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?
4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?
5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?
6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?
7. Kuidas Teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit”?
8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?
9. Miks teie ostate ökotoitu?
10. Kust te ostate ökotoitu?
11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?
12. Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?
13. Kui usaldusväärne tundub Teile Eestis pakutav ökotoit?
14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust. Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida? (E-d, GMO, rafineeritus, valmidusaste)
15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu? Kas selle põhjuseks oli mingi konkreetne kogemus või üldine arusaamine; sõprade eeskujul, tervislikel põhjustel jne .
16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised?(sõbrad/tuttavad, internet, ajakirjandus, TV jne) Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?
17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust? TÄNAN!

Lisa 4

Evelin (28, vabaabieline, üks laps, Viimsi, keskeri haridus)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Info ökopoe kohta sain rasedate võimlemisest. Siis juba konkreetse info, ma mõtlen. Esimene kokkupuude oli aga Ökosahvri kojutoimetusega ja see oli igati positiivne. Avastasime sellised köögiviljad nagu: kaalikas, naeris, pastinaak, oad... Ja olemegi nüüd kliendiks jäänud.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Sundida küll ei saa, aga enda ja keskkonna huvides ehk siis? Ma arvan, et see teadmine või arusaam, mis see ökotoit üldse on, on veel lapsekingades, arenguruumi on palju. Enamus ei mõtlegi sellele, et võiks ökotoitu osta, või kui siis ostavad suhkru asemel suhkruasendajat näiteks. No see on võib-olla vägivaldne üldistus ka, aga...

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Teadlikkus on kõvasti kasvanud, väga palju on muutunud. 15 aastat tagasi sai proovitud isegi nn eluaegseid keekse... ega siis ikka kohe üldse ei muretsenud mingite säilitusainete pärast, siis vist polnud ka neid veel niipalju või? Vähemalt meil. Ma ei tea. Pole mõelnud selle peale. Eks nende keekside puhul ju imelik oli, et kuude kaupa seisavad ja ikka nii pehmed ja magusad. No ja tervislikud eluviisid üldiselt... siis polnud meil autot ehk et liikusin jalgsi kindlasti rohkem, alkoholi tarbisin rohkem, kuna olin noorem ja ise tead... Nüüd joon ainult head veini ja sedagi üsna harva. Korralikult oleme hakanud kodus sööma, aga ega sellega enne ei viitsigi vist tegeleda, kui laps sünnib... varem sai niisama näksitud suvaliselt...

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Meedia on kindlasti oma panuse andnud, vanusega tulnud arusaamad, lugemine. Ma arvan, et vanusega inimestel muutuvadki igasugused arusaamad. Nii toitumise, riietuse, hariduse jm. osas. See kuidagi tuleb iseenesest, ilmselt siis kui hakkad tajuma vastutust – enda ja oma pere eest. See on jah üks suur põhjus.

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Jaa muidugi! Jälgime, et toit sisaldaks võimalikult vähe säilitusaineid ja muid keemilisi lisandeid. Praetud-külmutatud tooteid ei tarbi üldse. Pesupulbrit ja muud kodukeemiat kasutame ka suts vähem ja ostame neid ökopoest näiteks! Ma juba ütlesin, et tellime Ökosahvrist toitu, no see ehk on ka harjumuste muutumine.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Noh... mis arvamusi... ma ei oska küll öelda. Eks see vist, et öko on midagi sellist, mis kasvab väiketaluniku põllul ja mida võib kuskilt keldripoest osta. See on selline üldistus. No minu arvates ta vastab küll tõele, ega need ökopoed just keldris ei asu, aga suhteliselt nurga taga küll tavaliselt. Üldiselt ma pole kellegagi isegi arutanud seda teemat. See ehk ka, et ega kõik, mis on Eestis toodetud, pole veel "öko"! Et kui sööd ühepajatoitu ehk siis juurikaid, siis see ei tähenda veel, et sööd ökotoitu! Tervslikku kindlasti, aga mitte "ökot". Meie omad kapsda, kaldi on ju ka tavaliselt nitraatide peal kasvanud, aga sellele ei mõelda.

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna "ökotoit"?

Kasvatatud väetiseta, loomulikul moel, taimekaitsemürkideta, keemiliste väetisteta, töödeldud toidule pole lisatud säilitusaineid või on need looduslikud. Loomade puhul näiteks ka puhas toit, siis see mida nemad söövad...

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Värskus, kättesaadavus, teave pakendil või müügikohas, usaldusväärne algallikas.

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Tervislikkuse huvides ja lihtne kättesaadavus ka - Ökosahver toob koju, ei pea ise poest kapsaid ja kaalikaid tassima. Mugav ju!

10. Kust te ostate ökotoitu?

Internetist, siis seda ökosahvri oma, mõnd asja ka looduspoest. Hobi korras kasvatame aias marju ja köögivilju, vanemad annavad ka oma panuse, nad elavad maal ja neil ka oma aed.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu?

Tavaliselt hooajati ja tervele perele. No et tellime mingi suurema koguse kohe.

12. Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind?

Ei mängi mingit rolli, ma usun, et see on oma hinda väärt.

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Täiesti usaldusväärne. Tõesti, seni ei ole küll kahelnud ja pole nagu alust olnud selleks. No ma arvan, et Ökosahver on ikka usaldusväärne küll. Kust siis veel?

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Kasvatus, säilitusviis, võib-olla ka pakendusviis. Tavatoidus soovin vältida kauasäilivaid asju, neid mis looduslikult ei säili ja liiga värvilisi tooteid nagu igasugused maiustused näiteks, samuti praetud-külmutatud tooted.

Kindlasti mängib rolli ka väetiste kasutamine tavaköögivilja kasvatamisel

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Põhiliselt seoses lapse sünniga on see seotud. Ma ei teagi, kas varem ka meedias midagi selle kohta ilmus, vähemalt ei märganud küll. Aga nüüd, kui tekkis huvi, hakkasin uurima ja no täitsa hirmutav on ausaltöelda!

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised?

Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks? Kas infot on piisavalt?

Tuttavatelt nn ökomüüjatelt, meediast. Üldiselt meedias on ikka väga harva vastavaid artikleid, pääsatb internet, kust on võimalik huvi korral ikka üht-tesit leida. Aga usun et see vähene, mis meedias ilmub, vastab ikka suures plaanis tõe. See on selline tunnetuse küsimus. Kui meedias näiteks vaksineermispropagandat tehakse, siis see ei ole usaldusväärne. Ma kohe näen seal taga ravimifimrasid. Aga ökotoidu puhul ... ma ei tea, pole nagu kahelnud. Aga otsima peab seda infi ja peab teadma, kust otsida!

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Kusjuures meie peres on selleks minu mees! Mitte et ma ise ei hooliks, aga tema on selline gurmaan ja muidu kokkaja ja tema hoolitseb, et ökosahvri kaup otsa ei saaks☺))))

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Poed võiks rohkem pingutada ja kasvõi hooajal pakkuda kodumaist ja puhast köögivilja! Loenguid võiks olla: lastele lasteaias, koolis, vanematele ei tea kus – rahvaulikoolis, meedias rohkem tähelepanu tootumisele üldse, mitte ainult ökotoidu teemale. Üldse - rohkem infot – artikleid, mis kirjeldaks, mis see ökotoit ikka on, kuidas kasvatatakse jne. Et kõik mis meie põldudelt pärit, ei ole veel “öko”! Et see teadmine jõuaks ka nendeni, kes ise selle peale ei tule, et otsida või kellel seni pole nagu põhjust olnud sellele tähelepanu pöörata. Praegu on hale vaadata, kuidas vanemad teadmatuses oma lastele kõikvõimalikke säilitusaineid ja muud nn jama sisse söödavad. Ja siis tekivad allergiad ja muud probleemid. Selle ennetusega võiks tegeleda!

Lisa 5

Maire (34, abielus, kaks last, elukoht Laagri, keskeri haridus)

1.Kuidas sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks uus?

Kas see, kui ma aeg-ajalt, aga mitte igapäev, ökopoodi külastan läheb arvesse? Üldiselt hakkasin peale esimese lapse sünni sellele tähelepanu pöörama, varem oli üsna ükskõik...no ehk ma mõtlesin sellele, aga midagi selle heaks ei teinud küll. Aga siis muutus kuidagi oluliseks, et mida ma siis ikkagi lapsele sisse söödan ja ise ka muidugi. Perekool andis mingi tõuke. Hakkasin marketites toitu valima ja hoolega lugema, mida see sisaldab. Ja avastasin – jumal küll, mida me sisse sööme! Puha E-d ainult! No ja siis kuulsin Ökosahvrist, kust sai toitu ka otse koju tellida, paar korda olen seda juba ka kasutanud ja teen seda ka edaspidi ... neilt saab Neti kaudu tellida ja see pood jääb minu kodust üsna kaugemale, nii et...

2.Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

No kui ei taha ja ei hooli, siis ei pea ju! Mulle on küll oluline, mida ma suhu panen, seega tervis ilmselt eelkõige. Ma usun, et kui inimesed oleksid veidi teadlikumad, siis poleks niipalju allergiaid näiteks. See on mu arust esmane, kus kahjulikud mõjud avalduma hakkavad. Keskkonna suhtes oleks ka aus ja muidugi kui nüüd Eesti põllumajandusele mõelda, siis see võiks ideaalis olla üks peamistest arengusuundadest. Kui oleks turgu, küll siis ehk ka toodetaks rohkem. Isiklikult ma lausa kardan, et ahnusest ja lollusest rikume me ära kogu oma loomuliku elukeskkonna, võtame näiteks geneetiliselt muundatud taimed... ja me sööme neid ilma et me teaksimegi!

3. Kas ja kuidas on muutunud Teie arusaam tervislikest eluviisidest viimase 10 aasta jooksul.

On muutunud ja väga palju! Oli aeg, kus igasugune välismaa nänn, toit sealhulgas, tekitas vaid imetlust. Kui ilusad vorstid ja keeksid neil olid! Kõik puha värvilised ja säravad! Võimalusel sõin neid nii, et silm ei pilkunud ja olin uhke, et sain endale seda lubada! Nüüd ma poes ei vaata ka selliste toodete poole. Üldse ma vabatahtlikult välismaa toitu ei osta. No on asju, mida meil ei toodeta, aga ma mõtlen üldiselt. Kui varem oli nii, et liha ostsin ikka pigem vaakumpakendis ja purgisupp oli täitsa ok, siis nüüd eelistan liha osta spetsiaalsest lihapoest, kus ma tean, et see on värske (turg tuleks ka kõne alla, aga see on kaugel ja ma väheke pelgan meie turge miskipärast) ja purgisupid, eestimaised kusjuures, ei tule ka kõne alla. Varem kasutasin rahulikult piimapulbrit kohvi juurde, nüüd ei tule see pähegi, ikka päris piim või koor. Iial ei osta mingit välismaa mett, vaid saan seda hoopis oma sugulase käest, kes on mesinik.

Kui varem olid kõikvõimalikud valmistoidud ja poolfabrikaadid au sees, et saab kiirelt ja lihtsalt, siis nüüd olen nõus ise vaeva nägema. Isegi supi sees puljongikuubiku kasutamine tekitab mu's süümekaid, nii hullus on asi läinud. Varem oli uhke tunne, kui köögis ilutsesid kõikvõimalikud väljamaa kirjadega purgid ja pakid, nüüd on kindel moto – eelista Eestimaist! Ja ausalt, ma olen täitsa õnnelik, kui näen, et sai on hallitama läinud või piim pahaks. See näitab, et asi on ehtne ja pole kõikvõimalikke säilitusaineid täis topitud!

4.Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

No minu puhul kindlasti pere tekkimine ja laste sünn. Eks meedia on ka omaltpoolt veidi kaasa aidanud. Aga peamiselt mure oma järelkasvu tervise pärast. No ja enda oma ka muidugi. Kusjuures ma pean ütlema, et minu mehe puhul eelnev ei kehti. Tal on endiselt ükskõik, peaasi, et kõht täis oleks☺)))

5.Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete midagi ka ette võtnud, muutnud toitumisharjumusi. Muid harjumusi, näiteks keskkonna või tervisekäitumises.

Just rääkisin, et toitumisharjumused on oluliselt muutunud. Aga muid harjumusi... no süümekad on tekkinud... näiteks selle tohutu mäghmehunniku eest, mida me siin hoolega toodame ja mis ei idane ega mädane, samas eks ta ikka ole väga mugav neid kasutada. Aga saaks ka teisiti. Iial ei viska prahti autoaknast välja ja valus on vaadata, kui teised seda teevad. Iga päev mõtlen, et hakkam prügi sorteerima, samas, neid kohti on nii vähe, kuhu oma sorteeritud prügi viia. Vihkan kilekotte ja kasutan võimalusel poes käimiseks riidest kotti, vanasti olid tänuväärts võrgud, kusjuures need võiks täitsa stiilsed olla praegu☺))) Piim võiks olla endiselt pudelites, mida saaks korduvalt kasutada, samas oleks see mu arust ka väga popp! Mis seal veel oli? Tervisekäitumine? No autost pole küll loobunud, aga mis seal salata, kuna sõidan dziibiga, siis raisatud bensiini pärast on küll süümekad. Võiks ökonoomsema vastu vahetada, aga mul jälle pere ja koduloomad, keda vaja edasi-tagasi vedada. No ütleme siis nii, et selline teadlik käitumine väljendub eelkõige toidulaul ja seejärel süümeapiinades kõige pärast, mida ma võiksin säästlikumalt teha, aga ei tee. Las ma veel kannatan, ehk varsti võtan ka selles osas midagi realselt ette...

6. Milliseid levinumaid (eksi) arvamusi olete ökotoidu kohta kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Ma ei teagi... Kas ehk see, et ökotoit on ainult mingid juurikad, mis maal kasvanud? Midagi sellist umbmäärast ja maitsetut? No kindlasti see, et mida rohkem E-sid, seda hullem. Mis vastab mu arust tõele, samas ega kõik E-d pole veel säilitusained jne. No ja see, et öko on ikka see, mis on kasvatatud Eestis, ehk et kõik välismaa toidud on saast. Tegelikult ei ole ju. Ökobanaanid näiteks, mis loomulikult valminud, samuti tee, kohvi, maitseained ja muud toiduained, mis meil ei kasva. Kuni vabapidamisel kanadeni välja☺)) Seal pannakse samuti rõhku naturaalsusele, ei kasutata väetisi ja muid tehnoloogiaid, vaid püütakse kogu protsess toitaine külvamisest kuni tarbijani jõudmiseni hoida nii naturaalne, kui võimalik. Seda ei maksa alahinnata.

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit”

Ütleme siis nii... et ökotoit on minu jaoks toit, mis kasvanud või toodetud ja hoitud loomulikes tingimustes. Kui nii ühe lausega öelda. Ja see ka, et mida lähemal sinu kodule on toit pärit, seda parem. Kõige parem oleks oma aiast.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad? Mis ütleb teile, et toit on “öko”?

Kõigepealt koht - esiteks, kust on pärit ja kust mina teda ostan. Kui ostan ökopoes, siis ma lihtsalt usaldan ja ei kahtle, et tegemist on ökotoiduga. Seni pole alt läinud. Kui ostan kuskilt marketist, siis tahaks näha silti 100% naturaalne ja pärit Eestist☺)) No selles võib teinekord ka kahelda, eriti see 100% naturaalne, aga eks ta parem ikka on, kui üks lõputu E-da jada etiketil. Aga oma koduaia maasikates ei kahtle ma küll kunagi. Kindlasti, mida värskem, seda parem – ei igasugusele konserveerimisele. Samas, omatehtud kompotid on ka minu jaoks öko...

9. Miks teie ostate ökotoitu?

No eelnev jutt on ju selle juba üsna selgeks teinud. Ma hoolin endast ja oma perekonnast.

10. Kust te ostate ökotoitu?

Tellin aeg-ajalt Ökosahvrist, Selverist (värsked mahlad eelkõige), mett saan sugulaselt, puu- ja aedviljad tulevad ka vanemate aiast, suvel maitseroheline enda peenralt, liha pisikesest kohalikust lihapoest... kui suvel maal olen, siis piim ja munad naabertalust. No ega ma nn tavalist toitu ja ka ei välista, lihtsalt võimaluselt eelistan värsket ja ökot.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Ostan iga kord kui poes käin ja võimalust on. Alati valin ja väga hoolega. Lapsed on peamised, aga kuna toidulaud on üks, siis ... tervele perele!

12. Kui suur roll mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Pean ausalt tunnistama, et ega eriti hinda ei vaata. Nii kallis see nüüd küll ei ole ja selle pärast midagi ostmata küll ei jää. Võib-olla mõnel jääb ka... Kui on valida kas kallim öko või odavam, aga saast, siis ei kahtle ka, et võtan öko. Olen nõus selle eest rohkem maksma. Ma ei tea, kas ta on oma hinda väärt... mis mõttes? Kui tervisest rääkida, siis mis on tähtsam? Raha või hea enesetunne? Pigem jätan siis midagi muud ostamata!

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Piisavalt usaldusväärne – ökopoes pakutavas ei kahtle üldse. Äkki peaks? See teema pole nii laialt veel levinud ja peamiselt oma ala “fanattide” käes, kes ise asjasse usuvad... no ma ikka usun neid. No turul pakutavas ma nii kindel poleks, seepärast sealt ikkagi ei osta. Sealt võib saada väga head toitu, aga võib ilmselt lihtsamalt ka petta saada. Siis peaks seal nõ. oma müüja olema, mida mul kahjuks pole...

14. Mis eristab Teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Eristabki see, et üks on öko ja teine ei ole! Üks on värsked, naturaalne, ilma lisanditeta. Teine ka võib-olla värsked, aga igasuguste lisanditega - säilitusained, toiduvärvid, maitsetugevdajad jne. Neid viimaseid tahakski vältida. Muidugi on oluline kus ja millistes tingimustes on toit kasvanud või valminud, aga seda me reeglina ei tea, ega saagi teada. Võime teada, millisel maalt on toit pärit ja sellest omad järeldused teha...

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Mingi teadlikkus tekkis äkki. Seoses laste sünniga☺))) Tuttavate mõjutusel ka kindlasti. Edasi olen juba ise uurima hakanud, et mis on hea ja tervislik ning mis mitte... Võib olla on see vanusest tingitud? Ütleme nii, et reklaami ohvriks pole läinud, pigem on teadmine või arusaam kuidagi ise kujunenud, eks meedias ka ju räägitakse igasugustest GMO-dest jne.

16. Millistest infokanalitest pärinevad Teie ökotoidu alased teadmised?

Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks? Kas infot on piisavalt?

Mhmmm.... Ajalehed, ajakiri Pere ja Kodu, internet, tuttavad...Siit ja sealt, kui nii võib öelda. Kõige usaldusväärsem? Ma küll ei tea, ei saa ju kuidagi kontrollida seda usaldusväärsust. Arvan, et selles osas vast meedias väga ei blufita, kuna selle taga pole konkreetset suurt kasumit püüdvat huvigruppi, vähemalt ei oska mina seda näha☺)), vaid pigem toitumisteadlased, asjaarmastajad, keskkonnaspetsialistid ja inimesed, kellele läheb korda meie ja meie laste heaolu ja tervis ja nemad ujuvad pigem selles osas üldiseid trende arvestades vastuvoolu.... No huvi korral ikka leiab infot, aga üks peab otsima.

17. Kes teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljened?

No ikka mina, absoluutselt! Ja ma pean ütlema, et kuna lapsed on veel väikesed ning seda asja endale ei teadvusta, siis käib üks pidev võitlus igasuguste limpside ja chipside pärast. No kes tahab kaalikat, kui on võimalik kommi saada! Keskkond on ikka nii suur mõjutaja selles osas. Ja nagu ma juba ka ütlesin, on mehel täiesti ükskõik, peasi, et kõht ikka täis oleks. Ega ta vastu ei ole, aga ise ka midagi selle heaks ära ei tee. Nii et mina olen meie peres see, kes ainsana vastuvoolu ujub. Aga nagu öeldakse, vesi uuristab ka kivisse augu, nii et....

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Tahaks, et poes ei peaks igakord toote pealt uurima, kui "öko" ta on... et oleks spetsiaalsed osakonnad, no mõnes kohas on ka, aga see on ikka nii kesine. Ühesõnaga, et vastavad tooted oleksid vastavalt ja nähtavalt märgistatud ja et teaks,

kust neid võib leida. See vist ongi peamine, et teaks, kust saab...Praegu on ikka väga vähe neid kohti. Ja keegi võiks nende E-de osas ka veidi selgitustööd teha, et kõik ju ei ole mingi mürk...

Veel ootaks, et keegi peale Jalakase ka ökotoidu teemal sõna võtaks☺)) See oli näitlikult öeldud, aga erinevaid seisukohti on vähe ja vahel tundub, et ökotoidul on kangesti Ökosahvri ja Jalakase nägu. Õnneks on see positiivne, aga kui see nõ kuvand baseeruks mõnel negatiivsel tegelasel?

Lisa 6

Mall (35, kaks last, elukoht Tallinn , kõrgem haridus)

1.Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Ökotoit mõistena tundub uus. Samas- kodus omal põllul ilma kemikaalideta kasvatatud ja käsitsi hooldatud toit on kindlasti ökoloogiliselt puhas ja turvaline. Sellest aspektist olen ökotoidu tarbija ja kasutaja suhteliselt järjekindlalt. Ökotooteid vastavast poest ostes on nad pidevaks tarbimiseks paraku suhteliselt kallid. Aga osatn ka sealt – peamiselt seda mida kodus ise ei kasvata – jahud, maitseained, tee jne.

2.Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Ökotoit on saastamata ja puhas. Ökotoidu tarbimine toetab ja tugevdab minu ja mu pere tervist. Siis võib öelda, et ökotoit on nõ stressivaba /vastukaaluks suurtootmisele.Kusjuures mis minu arvates on veel väga tähtis on see, et ökotoidu tarbimine toetab tootjaid, hoiab elus tervet talukultuuri! See omakorda säästab keskkonda, millega saab kasvõi pisut muuta maailma PAREMAKS ☺.

Ja kindlasti ka emotsionaalne pool!Võimalus hoolida ja olla hoolitud☺

3.Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Tegelikult on arusaam muutunud eelkõige TEADVUSTAMISE mõttes. Kuna toiduvaliku küsimused on avalikus viimasel ajal suhteliselt palju päevakorra- küll

kehakaalu, küll südamehaiguste jms aspektist, siis on huvi korral võimalik sada üsna adekvaatset infot toidu kohta üldse. Samas suunab see tähelepanu. Kui 80nendatel tingis tihti toiduvaliku see, mida OLI SAADA, siis tänapäeva paranenud valikud ja majanduslik seis võimaldavad laialdast valikutSamas varasem kehv kaubandusvõrk tingis tihti ka ökoloogiliselt puhtalt toodetud kodutoidu tarbimist, täna on lihtsam supermarketist osta laiatarbekaupa, mis on küll võibolla kalorivaene ja populaarne, aga toodetud tundmatul maal ja tundmatul viisil.

Seega võiks minu puhul jagada toidu ostmisel valikuid tehes teadvustamise kahte etappi- esimeses etapis õppisin tegema valikuid just nimelt toidu kalorsust, kiudaineterohkust jms silmas pidades, samas viimasel ajal on üha olulisemaks muutunud ka kvaliteedi sh tootmisviisi aspekt. Seega- teades erinevate toiduainete eesmärki ja vajadust organismile teen võimalusel valiku vähemasti Eestis toodetud toidu kasuks ja võimalusel ostan teadlikult ökoloogiliselt puhta toidu.

Seega muutused on olnud olulised ja ma arvan, et meie pere toidulaud on märksa erinev täna võrreldes 10 aastatagusega.

4.Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Tervislikest eluviisidest räägitakse rohkem. Isiklik huvi on tekkinud ka seoses iseendaga - paraku küll iginaiseliku kaaluprobleemiga, aga märgates võimalust tulemuseks, on see teema mind paelunud pidevalt. Ökotoidu temaatika on lisandunud viimase paari aastaga, põhjus on tuttavate vastava elustiili kujunemine. Nende ökoloogiliselt puhta ja terve keskkonna kujundamine on olnud huvitav ja innustav, seega olen ka ise hakanud märkama vahet teha ja valikuid vastavalt muuta. Võib-olla on see lihtsalt ettekujutus, aga tundub, et valides ökoloogiliselt puhta toidu, on isegi maitsemisemeel ergem, silm selgem ja süda kergem. Emotsionaalne, kuid oluline põhjus☺.

5.Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Kuna arusaamad ON muutunud, siis olen pidanud vajalikuks näiteks tavapärased ja pidevalt kasutatud köögiviljad osta endale teadaolevalt ökotootjalt. Seega – kartul, porgand ja kapsas on ostetud maalt. Samas olen ka sealt mõnikord ostnud

maitseaineid, mett jms, kuna sealt osta tundub usaldusväärne. Paraku on pidevalt ja põhitoitu sealt osta liiga kallis.

Kui rääkida keskkonna või tervisekäitumisest, siis püüame sorteerida prügi, püüame veeta puhkuse maal, minna vabal ajal loodusesse- rattaga, suuskadega, jala. Õhutame lapsi iga päev õues viibima. Toredaks abinõuks selles osas on uus pereliige- KOER, kes vajab jalutamist mitu korda päevas.

Kavandame uue kodu rajamist linna lähedale maale. Selle ehituse juures oleme planeerinud eeskuju võtta oma tuttavatelt, kes teadlikult öko-elustiili harrastavad ja maja küttesüsteemi ja ehitusmaterjalide valikul püüame leida võimalikult looduslähedased ja tervislikud. Ka praeguses kodus on laste ruumides kasutatud näiteks punase savi-keefiri-muna seguga seintevärvi, mis on nii kaunis kui ka tervislik.

6.Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Ökotoit on ilmselt MÕISTENA erinevalt teadvustatud. Tundub, et levinum arvamus on, et ökoloogiliselt puhas tootmine on kallis ja see tingib ka toodete kõrge hinna. Samas-kui laiendada ökoloogiliselt puhtalt toodetuks ka vanaema aias ilam kemikaalideta kasvatatud porganid, siis võiks pidada tootmist töömahukas. Praegusel kiirel ajal ei ole inimestel mahti ise põllulappe pidada. Tore on, kui on tuttavaid, kellega saaks kaupa teha.

Samas tundub, et ökoloogiline, loodussäästlik elustiil muutub üha olulisemaks. Võimalik, et siiski levinum müüt on öko-eli rikaste luksus. Arvan, et see on müüt, kuna teadvustades teemat on võimalik teha lihtsalt sobivaid valikuid, mis polegi oluliselt kulukamad. Tuleb olla leidlik☺.

7.Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit “?

See on minu arvates **peamine** küsimus☺! Ma arvan, et eelkõige peetakse Ökotoitu TERVISLIKUSEGA seotuks, samas lisandub siis siiski puhta tootmise temaatika. Seega minu definitsioon ökotoidule oleks:

„ toit, mille tootmisel ja säilitamisel on olulisim loomulikkus - pole tarvitatud kasvu stimuleerivaid ja säilivust pikendavaid kemikaale, on toodetud hoole ja armastusega☺“

Seega- minu mõiste põhjal on ka vanaema aia porgand ja naabritädi lauda kanamuna ökoloogiliselt puhas, juhul, kui ta ei tarvita umbrohutõrje kemikaale ja kasvuväetisi, vaid veab põllule laudasõnnikut ja rohib peenraid.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

- tervislikus
- emotsionaalne külg- usun, et see toit on nõ stressivaba ja seega hea mu perele☺
- loodussäästlik- suurtootmised kahjustavad keskkonda, väiketalud on lisaks tervisliku toidu tootmisele ka olulised maaelu arengus.
- Ökotoidu puhul ma tean , mida ma söön. Tundmatuid kemikaale täis toiduainete mõju minu ja mu pere tervisele on teadmata. Võimalusel väldin riski☺.

Võimalikult vähetöödeldud (nt ei oleks mitu korda kuumutatud, too ise paerm näide), pean tõesti oluliseks toidu valmistamisel emotsionaalset külge. Kiirtoit, mill eon ei-tea-täpselt-millest kokku pannud ei-tea-täpselt-ke, ei ole minu arvates minu pere toit. Olgu või kõige lihtsam kodune kartul- kaste, aga toitu valmistades mõtlen oa perle ja ma usun, et see lisab toidule oma maitse. Samas ei ole vähetähtis, et toitu liiga palju töödeldes kaotavad olulised ja vajalikud ained oma mõju. Sooviksin toitu töödelda ISE, et säilitada nende mõju.Kasvatatud mahepõllunduslikult, see on väga oluline- ilma kemikaalideta ja säilitusaineteta toodetud toit.

Kasvatatud Eestile võimalikult lähedal -see on küll väga oluline- on levinud arvamus, et mida lähemal elukohale on kasvanud toit, seda soodsam on ta tarvitajale☺. Võib - olla on see müüt, aga võimalusel valin mitte vaid Eestis toodetu- seda nagunii, vaid võimalusel oma lähiümbruses toodetu.

Kaldun USKUMA märgistatud tooteid ja valin sageli selle järgi. Seega võib-olla vajab see aspekt suurema kajastamist, et oskaksime vahet teha „PÄRISökol“ ja REKLAAMIL.

Kõike turul pakutavat ma ei usalda- ostan vaid nendelt, keda tean ja kelle kasvutingimused on mulle tuttavad. Poes olevat ma küll usaldan, aga seal on ka palju välismaist, võimalusel eelistan siiski Eestimaist☺.

Tegelikult on välimus oluline, aga mitte peamine. Seega siiski hea, kui toit ei näe veälja räpane. Samas kiiskav-kirju pakend pigem peletab, kui tõmbab. Stiilipuhas ökokujund (jõupaberist pakend, õlenöörid jms) mõjub muidugi emotsionaalselt☺.

9.Miks teie ostate ökotoitu?

Ostan, kuna hoolin oma perest ja soovin neile tervislikku toitu pakkuda. See on kiireim ja lihtsaim viis hoida pere tervis tugev ja korras.

Oluline, aga võib-olla vähem teadvustatud aspekt on keskkonnasäästlikus- selliseid aineid tarbides hoian loodust ja toetan tootjat.

Spets-poodi kasutaksin rohkem, kui see oleks materiaalses mõttes jõukohasem.

10.Kust te ostate ökotoitu?

Kõige enam siiski otse talunikult, on kõige odavam ja usaldusväärsem. Aga ka ökopoeist ja marketitest, kui sealt midagi leida on.

11.Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Kartuli, porgandi ja kapsa ostan 2 x aastas suuremas koguses pidevaks kasutamiseks otse talust. Seega – kasutan pidevalt. Ostan ikka kogu perele☺. Spetsiaalsest poeist ostan aeg-ajalt, mitte regulaarselt. Turult ostan liha kindlalt müüjalt kord nädalas.

12.Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Just eripoest ostes on hind siiski liiga kallis, samas arvan, et see on siiski põhjendatud- ökotootmises on oluline osa käsitsitööl. Meie endi maj. seis võiks parem olla .

13.Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Tuleb ette ka nõ reklaamitrikki- eriti tundub, et turul. Tore on öelda , et ise naabri- Maaliga kasvatasime need maasikad, tegelikult on kusagilt Ukrainast kokkuostja poolt sokutatud. Seepärast ostan vaid kindlatelt inimestel. Poodi siiski usaldan. Loodan, et riigis müüdava toidu regulatsioonisüsteem on piisavalt turvaline.

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Sooviksin vältida teadmatutes kogustes tundmatute kemikaalide manustamist. Mitte keegi ei tea, mis mutatsioone odava, värvilise ja igisäiliva toiduga endale sisse sööme. Seega- jälgin siltidel lisaks kalorsusele ka E-ainete sisaldust ja teen võimalikult turvalisi valikuid.

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Ma arvan, et teadliku toitumise ja tervisliku elustiili teadvustumine üldiselt- nii vanuse kogunedes ja sellest tulenevast vajadusest, kui ka ühiskondliku kõneaine mõttes. Samas – juba eelpool mainitud tuttavate pered, kes on võtnud teadlikult öko-elustiili kursi, on olnud olulised mõjutajad.

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised. Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Sõbrad-tuttavad, naisteajakirjad toitumisalane kirjandus. Spetsiaalselt ÖKOtoidust tegelikult ei olegi lugenud. Sellealast teavitamist nii ajalehtedes kui muudes meediakanalites võiks olla rohkem. Usun, et spetsialistide vastavad sõnavõttud meedias on piisavalt usaldusvääred.

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Ma arvan, et see ongi eelkõige minu, kui perenaise temaatika. Muidugi jagan süüa tehes perega vahel ka oma suhtumist erinevatesse toitudesse, aga meie peres sõltub toidulaud siiski eelkõige minu suhtumisest ☺.

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Ilmselt vajaks info lihtsalt laiemat kõlapinda- teema kajastamist meedias, vastavate raamatute esitlemist jms. Muutused saavad alguse küll meist endist, aga muutmise vajadus tuleneb TEADVUSTAMISEST, seetõttu arvan, et olulisim on TEKITADA ja HOIDA KÕNEAINET.

OLED SEE; MIDA SÖÖD☺.

Lisa 7

Mari (Tallinn, 30 aastane, lapseotel, vabaabielus, õpib magistrantuuris)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Ökopoe kliendiks sattusin esmakordselt paar aastat tagasi, põhjuseks eelteadmised, mida sain ülikoolis terviseõpetuse aine raames (õppides Tartu Õpetajate Seminaris klassiõpetajaks). Ökopoe leidmine Tallinna Vanalinnas oli juhuslik ning seega ei saa ma väita, et otsisin seda teadlikult. Samas olemasolevad eelteadmised olid põhjuseks, miks ei kõndinud poest huvi üles näitamata mööda. Tekkis reaalne võimalus vaadata, mida endast kujutavad ökotooted ja mahekaubandus. Poes üllatas see, et toiduained olid eksporditud ja kõrgema hinnagaga kui tavapoe toidukaup.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Minu ja vanem põlvkond on üles kasvanud riigis, kus toit, mida polettidelt osta võis oli kõik ilma säilitus jms aineteta. Seega oli tervislik toitumine loomulik elu osa, muud moodi justkui ei osatud. Eeldatavasti kasvatasid 75 % eesti peredest ise puu- ja juurvilja, ilma suurte väetisehulkadeta. Sellest tulenevalt on mul maitsemeeled hästi arenenud ning vahe „tehis ja loomulikul“ toidul suur. Kuna energia, mida inimene saab toidust, määrab ka elukvaliteedi, arvan et inimene peab jälgima seda, mida ta sööb! Seega on ökotoit üks alternatiiv oma energia taastamiseks ja samas organismile kõige loomulikum energia saamise võimalus. Linnastunud ja tehiskeskkonnas elav inimene leiab justkui kompromissi organismi tasakaalu säilitamiseks tarbides mahetoodangut. Samas on eelnevat mõttekäiku raske „massidesse“ suunata, sest tahe ja teadlikkus parema olemise nimel saab alguse iga üksiku inimese seest!

Lisaks tean mitmeid taimetoitlasi, kes tänu ebanormaalsetele loomapidamistingimustele (nt suured kanalad) pooldavad liha söömist vaid sel juhul, kui loomad on kasvatatud võimalikult „stressivabalt“ ja õige toiduga.

3.Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Mina olen alati hinnanud võimalikult „maalähedast“ toitu e mingil ajahetkel panin võrdumärgi eesti toote ja ökotootete vahele. Kuna poes käies ostan ainult Eesti toodangut (v a juustud ja alkohol ning talvisel ajal puuviljad), sest eeldasin, et toode ei sisalda tänu väikestele säilivustähtaegadele lisaineid ning juurviljade kasvatamisel ei ole neid üleväetatud. Samas on minu teadlikkus aastatega tõusnud ning enam ma öko ja eesti toodet võrdsustama ei kipu. Öko on siiski 100% puhtalt kasvatatud taimne ja loomne toit. Enam seda kõikidelt eesti kaupadelt ei oota ja looda... Mis veel usaldust üleval hoiab on väikemajapidajate turutoodang, sellesse on veel usku. Samas hindan väga ämma/äia potipõllundust, sest ilma Saaremaal kasvatatud tomatiteta ei kujutaks suve ette! Muutused toitumisharjumustes viimase kümne aasta jooksul on muutunud sedavõrd, et poest toitu ostes loen pakendilt, mida see sisaldab.

Lisaks olen hakanud süüa rohkem kalatooteid.

4.Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Eelnevast vastusest tulenevalt on üks muutus see, et nn pimesi usaldus Eesti toodangu suhtes ei ole. Sellest on muidugi kahju. Eriti teravalt kerkis see päevakorda kui lihatoodete pakenditele hakati trükkima märki „Aus kaup“(vist?)vms, mis märgib ära et tegemist on puhta lihatootega. Lisaks kasutatakse suitsupääsukese märget(vist?)või oli rukkilill, mis tähenda, et toode on saanudka riikliku heakskiidu .

5.Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Toitumisharjumusi otseselt muutnud pole, sest kuna tunnen oma vajadusi hästi, siis süüa seda, mille järgi organismil vajadus on. Mina usun tasakaalustatud toitumisse ning reeglisse, et parem süüa tihti väikeste kogustena ja kvaliteetselt, kui palju ja korraga.

Kuna olen lapseootel, siis usaldan ka nüüd jätkuvalt oma organismi ja kuulan, millised on toiduvajadused. Üllatav on fakt, et vajadus on süüa järele, mida sõin lapsepõlves e puhas looduslike ürtidega maitsestatud toidud (alates kruubipudrust ja

lõpetades kapsarullidega). Samas paneb see teadmine mind mõtlema, sest enam õigemini justkui toituda ei saakski, lisaks arvestades fakti, et toiduained, mida sööd peavad olema kasvanud ca 100 km raadiuses.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Mina olen kuulnud vaid positiivseid arvamusi. Üks humoorikamaid ehk see, et loomi kasvatatakse lautades, kus mängib Mozart, et tõuseks piima kvaliteet. Samas neg info, eelmise aasta messilt, kus mahetoodangut pakkus tarbijale kitsepiima müüa ning mõne aja möödudes avastati selle piima tarbijatelt (ligi 20 inimesel) puukentesefaliit. Kui see viimane fakt kui äärmus välja jätta, siis usun, et inimeste teadlikkus ei ole veel nii kõrge, et ökotoit igapäevasesse kasutusse võtta, lisaks tuleb juurde ka hinnaklass, mis on keskmisest kõrgem. Samas on mul huvitav kogemus Saksamaalt, kus inimeste teadlikkus ökotoodete osas väga suur ning ökopoodide kontsentratsioon tihe. Seal on nimelt ökopoe klient tootja otsetoetaja e makstes iga kuu ligi 30 EUR poele, et tal oleks võimalik sealt poest toitu osta. Esimesed kolm korda on võimalik osta tooteid niisama, siis aga juba vaid kliendikaardi ettenäitamisel. Mina oleksin nõus seda tegema ka Eestis. Samas tekib küsimus, miks ei lisata seda hinda toiduainetele vaid kasutatakse kuutasu ja kliendikaarti? Kas hoitakse nii klienti, ei tea?

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit”?

S.o toit, mida on kasvatatud mahepõllunduse reegleid järgides.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Mina arvan, et ökotoit on väga spetsiifiline nish. Toode on kasvatatud mahepõllunduslikult ja tootel eraldi ametlik märgistus, mis on eelduseks, et toode tarbijani jõudes on töödeldud ja kasvatatud eraldi mahetoodangus seatud reegleid järgides. Samas tean ma, et vähemalt eestis jälgitakse riiklikult väga tihedalt ökotulude tootmisprotsessi ja ametlike märkide väljastamist. Samas ei oska seisukohta võtta eksporditud mahetoodangu kohta, kuna pooldan lähiterritooriumil kavavat toitu, isegi, kui see pole otseselt mahetoodang.

9.Miks teie ostate ökotoit

Mina ostan ökotoitu ikka PUHTA MAITSE pärast ning teadmisega, et see on minu organismile kõige paremini sobiv ja vastuvõetav. Teisena tuleb juurde keskkonna ja säästlikkuse osa.

10.Kust te ostate ökotoitu?

Supermarketist ja eraldi poest neid tooteid, mis on märgistatud ning turult. Turult(peamiselt Tartu/Pärnu turult, pole kordagi jõudnud eelarvamuste tõttu Tallinna turule) ma arvan, et ökotoodet selle kõige esimeses mõttes leida ei saa, sest nagu eelpool mainitud peab selle kasvuprotsess ja töötlemine vastama kindlatele reeglitele. Seal usaldan talunikku, et ta tõesti on toodet vähe väetanud.

11.Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Hetkeajal käisin ökorestoranis”Aed”, mis avati Tallinna vanalinnas. Kindlasti rohkem praegu poest ja supermarketist(seal kus eraldi toodang on) küll ebaregulaarselt ning kõik puu ja juurviljad ostan suveajal võimaluse korral turult.

12.Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind?

Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Ökotoit on kallim, kuid ma usun, et nagu iga kvaliteetne toode on väärt kõrgemat hinda on seda ka mahetoit. Hinna paneb juba paika turumajandus!

13.Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Siin tuleb usaldada vahendajat, silma on jäänud www.sahver.ee , mis kojutellimisena toob valitud toiduained. Veel ei ole seda kasutanud, kuid plaanis on.

14.Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Ökotoidu kasvatamisel on kasutatud mahepõllundust ning toote produtseerimisel ei ole lisatud säilitusaineid jms.

15.Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Ökotoit on toetav osa tavatoidule, seni kuni on usaldus eesti nn tavatoidu suhtes ning sisetunne ütleb, eestis toodetud tavatoit(muidugi mitte kõik)on väärtuslik, seniks jääb ökotoit toetavaks komponendiks. Samas, kui ökotoit tuleb enam tarbijani, et igas linnaosas on eraldi ökopood, suureneb ka ostjate hulk. Oluline on ka see, et suuremates marketites oleks eraldi suure eesti toodanguga ökotoodete letid!

16.Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised?(sõbrad/tuttavad, internet, ajakirjandus, TV jne) Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Teadmised pärinevad ülikoolist,i internetist, vahel näen ka ajalehtedes mõnda teemat. Kõige usaldusväärsem on internet ja kvaliteetajakirjandus, siinkohal hindan ajakirja „Oma maitse“ Üldiselt , kuna tean , kust ostida, siis erilisi probleeme pole. Internet on selles osas asendamatu.

17.Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Initsiatiiv tuleb minult, sest kokkan mina ja mees on kõigesõja!

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Rohkem teadmisi geneetiliselt muundatud toiduainete ja ökotoidu omavahelisest seostest. Kas ökotoit saab koosnda ka geneetiliselt muundatud toiduainetset või on need kaks täiesti erinevat ja vastuolus teemat?

Lisa 8

Eneli (27, vabaabielus, 1 laps, Merivälja, õpib ülikoolis)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Ökosahvris käisin esimest korda just Tartu filiaalis,kuna käisin seal ülikoolis. Selle asukoht on hea- kaubakeskuses. Kindasti oli ikkagi imestamisväärne,kuigi mõistetav, ökotoidu hind. Meelde on jäänud,et 2 aastat tagasi oli näiteks banaani kilo 70 krooni©

Üllatavad olid ka öko-beebi-riided, et kus on läbimõeldud mugavus ja super antiallegiliste materjalide kasutus. Aga konkreetselt ökotoiduni jõudsin ma eelkõige seoses lapse sünniga, ehkki olen ka varem naturaalsest ja värsket toidust lugu pidanud seoses oma huvist kokkamise vastu.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Esimene ja peamine põhjus on ikka tervislik, keemia-vaba toit, mida peaks just lastele andma. Eestimaist põllumajandust seeläbi toetada – aga seda vaevalt ostja mõtleb.

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Oluliselt ei ole muutunud. Võibolla just seoses lapse sünniga, hakkasin enam tähelenu pöörma tasakaalustatud toitumisele. Mitte et enne oleks rämpstoitu sünnud, vaid just mitmekülgus, et oleks kõiki erinevaid toitaineid. Alati olen eelistanud eestimaiseid puu ja juurvilju, seega olulist muutust viimaste aastate jooksul pole olnud – ehk seda et välismaist kraami tuleb üha lettidele juurde ja eestimaist raskem leida.

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Nagu ütlesin, lapse sünn – tahtsin talle pakkuda võimalikult kvaliteetset toitu püüdes seeläbi vältida kõikvõimalikke allergiaid ja muid tervisprobleeme..

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Lisaks võib välja tuua, et tänu sellele turule on tulnud värsked eestimaised mahlad (porgandi nt) – siis enne neid ei olnud, ei tarbinud ka – nüüd aga küll. Kuna enamasti käin Stockmanis, siis alustan alati oma sisseoste just juurvilja letist – ja seal on kyll rõhku pandud neile n-ö öko-porganditele jne. Ja peedialat on 1 asi, mis on kindasti toidulauale viimasel ajal tekkinud.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Enamlevinud on ikka „puhta toidu“ ideoloogia – osalt ikka usun, et ehk pole siis niipalju keemiat kasutatud kavatamisel. Samas on mitmed ökotooted

vaakumpakendisse topitud, siis maitseomadused kyll kannatvad – seega maitse vahet olulist tegemikult ei eristagi vahel. Vahel usudki, et kui on kallim, ju siis ikka tervislikum (nt. see banaani näide) No ja ehkki ma eelistan alati eestimaist, siis ma tegelikult pean silmas oma maakodust pärit õunu jne. Suuremas plaanis ei pruugi eestimainegi ju puhas olla. Isegi turult ostes ei tea ju, kuidas, või millega on toitu kasvatatud.

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit”?

Puhas ja kodumaine. Mina vähemalt tõmbaks joone kodumaise ja välismaise ökotoidu vahele. Ma eelistan seega alati kodumast – isegi mitte-öko-sildiga varustatud tooteid, pigem kui n.öko-konserve välismaalt. Viimaseid on ikka jube võõras vaadata ja usaldada.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Seda enne juba vastasin tegelt, et alati polegi see silt või kleebis primaarne, pigem et kohalik ja mitte konservis, vaakumis.

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Sisseoste tehes ja valikud tehes mõtlen ikka pere toidulauale ja tervislikkusele, mitmekülgusele. Ausalt öeldes, seda eriti ei mõtle küll, kas kuskil on muld seetõttu vähem saastatud või midagi muud keskkonna teemalist.

10. Kust te ostate ökotoitu

Suvel turult ,muidu Stockmannist ja kahest ökopoest.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Suvisel perioodil lihtsalt on Eestis suurem valik seda puhas toorainet, seega kindasti on see sensoorne. Kuid tähelepanu pööran läbi aasta

12. Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Hind on oluline kriteerium, ja see on kindasti suureks takistuseks paljudele. Meie peres on kujunenud nii, et hind ei saa takistuseks, pigem on juurdunud just võibolla kliseelik arusaam, et kallim on ikkagi parem, tervislikum, keemiavabam.

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Nagu mainitud, tihti see silt „öko“ ei ole primaarne, vaid toote päritolu ja väljanägemine. Kindasti tuleb kaaluda turvalisuse faktorit: ei tasu ikka öko-seeni osta mis on korjatud kuskilt Tartu maantee äärest. Seetõttu on kujunenud välja kindlasid tooted, müüjad (turul) kellelt osta.

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

E-d ja kasvatamisel lisatavad kemikaalid, kasvukiirendajad. Ma ei julgeks neid gmo-deks nimetada, sest Eestil vist mingi piirang nende importimisel, kus konkreetselt gmo-sid kasutatud.

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Eks ikka valdavalt peaks olema MAITSE see mis on parem puhtal tootel. Suvistel juur –ja puuviljadel küll. Ja muudel toodetel, mis niikuinii purgis vms. Ja ikka mingid eelteadmised ka, enne lapse sündi perekoolides oli sellest palju juttu.

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised. Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Internetist ja oma mehelt, kes on selles osas üsna teadlik. Aga ka meediast, kus kus küll üsna kaootiliselt miskit leida võib. Aga kes otsib, see leidab! Üldselt ma usun küll, et internetist ja meediast (kui see ei ole just SL ÕL) pärit info on üsna usaldusväärne. See on selline teema, kus tavaliselt võtavad sõna ainult eksperdid ja no kui neid ei usalda siis, keda veel? Aga kindlasti tuleb kanalit valida – internetifoorumidest võib ka igasuguseid teadmisi saada, aga kuna need on enamasti umbisikulised ja põhineb mingitel suvalistel kogemustel, siis seda eriti arvesse ei võtaks.

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Kuna mõlemad tööalaselt toitlustusteamaga seotud, siis oleme mõlemad ülitundlikud ja uudishimulikud uute toodete vastu. Samuti kõige tervisliku ja öko vastu.

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Ei teagi leian vajaliku ise üles, peamiselt netist... Kui siis see GMO hirmutab. Sellest on olnud juttu ka meedias, aga ikkagi kuidagi segane see värk. Et mis siis parem või hullem on? Kas väetised või GMO?

Lisa 9

Kadi (32, abielus, kaks last, Nõmme, kõrgharidus)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Ökotoitude vastu hakkasin rohkem huvi tundma peale laste sündi. Olen alati eelistanud oma koduaias kasvanud juurvulju, marju, aga mingil hetkel omapoolsed varud lõpevad. Sealtkaudu jõudsingi ökopoeni. Ja koduaias ei kasvata ju kõike ka. Korraga jäi püreede tegemisel oma varudest väheks ☺

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Lisaks tervisele ka keskkonnateadlikkus. Väetiste kemikaalide mõju loodusele, mille tulemusi me juba näeme. Ökotoidu populaarsuse tõustes peaks vähenema ka kasutatavate väetiste/kemikaalide hulk. Hea tunne on säästa organismi liigesest.

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Järjest rohkem pööran neile aspektidele tähelepanu..... olen aru saanud, milline saast meid ümbritseb ja et me ju ise seda kõike toodame. Seda nii toidu kui üldise tarbimise ja prügi tootmise juures. Kuidagi kõhe nagu hakkab, kui sellele mõelda.

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

No esiteks elukeskkonna üldise saastatuse tõus. On palju faktoreid, mida ei ole võimalik üksikisikul muuta. Aga ma üritan muuta neid, mis sõltuvad minust ja millest sõltub oma ja pere tervis. No mõtle kui paljud on praegu allergilised! Ja millest? Ikka sellest, mida sisse söödud. Aga me ei tea ju mis see kõik veel tulevikus kaasa toob!

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Toitumises eelistan tervislikku ja niipalju kui võimalik oma aia saadusi või ökopoe produkte. Tavalistes marketites valin väga hoolega, alati võtan ikka Eesti toote, kui vähegi võimalik. Ja lihatooted ostan oma kindlast kohast, kus ma tean, et see on värsked ja eestimaine. Mis muudesse harjumustesse puutub, siis prügi olen hakanud sorteerima ja püüan kilekotte vältida, ehkki poes neid topitakse vägisi kaasa.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Oli siin just ükskord teemaks, et suurt vahet ei ole, millist toitu tarbida, kuna üldine saastefoon on nii kõrge..... puudub vahe kas tarbida mahepõllumajanduslikke tooteid või supermarketist ostetuid. No minu arvates on küll vahe....Eks peamine erinevus ole enesetundes, et hoolid enda ja oma lähedaste tervisest. Siis arvatakse veel, et see on mingi “kiiksuga” inimeste värk, kuna tavaliselt ökotoidu sööjad on ka muudes asjades nn “ökod”. Alates lapse mähkmetest kuni kodu ehitamiseni välja. Arvatakse, et nad on nõ friigid. Ja kuna neid on vähe, siis seda enam – et tegemist oleks nagu mingi ususektiga☺

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit “?

Ilma tehisväetiste ja kemikaalivabalt ning lisaainetevabalt kasvatatud või toodetud toit.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Punkt üks kindlasti lisa ja säilitusainete puudumine. Siis veel naturaalsus ehk siis ilma eeltöötluseta. Nii toores või värsked kui vähegi võimalik. Ja et kasvatamisel on arvestatud keskkonnasäästlikkust

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Ikka need samad asjad -toidu keemiliste lisandite puudumine, tervislikkus, keskkonnasäästlikkus. Ei taha endale ja oma lastele ise omast rumalusest saasta sisse sööta, mille tulemusel näiteks tervis kannatab.

10. Kust te ostate ökotoitu?

Peamiselt turult, vahel Ökosahvrüst, aga ka otse talunikult, siis veel spetsiaalselt märgistatud toitu ka supermarketist. Aga sealt peab seda otsima.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Kõige rohkem mõjutab hooajalisus, ehk kuidas on toidu kättesaadavus. Suvel ja sügisel rohkem, talvel ja kevadel siis, kui on võimalus valida. Ja ikka kogu perele ostan.

12. Kui suur roll mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Minu jaoks turult ja otse talunikult ostes ei ole hinnavahet. Ja kui toidu kasvatamisel on järgitud kõiki ökotoidu kasvatamise reegleid, siis on ta väärt ka kallimat hinda kui nn. tavatoit.

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit

Järjest rohkem tundub usaldusväärne. Aga turult ostes on tekkinud mõnikord ka kahtlusi. Ja kahtlusi tekitab liiga agar müügitegevus, kuigi vastavat märget kõigi toiduainete juures ei ole.

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Ökotoitu eristab tema ehedus. Vältida tahaks aga eelkõige E-aineid. Ja muidugi GMO-d. Aga see on juba raskem, sest ilmselt paljudes asjades, mida sööme, on sees

ka GMO ained, aga seda ei märgita kuskil ära. Kindlasti on tähtis ka vähene eeltöötlus, mis paljude vitamiinide, mineraalide osakaalu muudab pea olematuks.

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Mmmmm... sisetunne ütles. Kas see on piisav? Mingi arusaam tekkis, ilmselt seoses laste sünniga vist☺

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised? Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks? Kas infot on piisavalt?

Peamiselt ikka ajakirjandusest ja internetist, oma teadmised ka. Enne laste sündi käisin perekoolis, seal oli see teema pärsi aktuaalne. Tuttavatega vahel oleme ka rääkinud, just tänu lastele on see teemaks tulnud. Kas on piisavalt – no ütlemes siis, et õnneks on internet! Muidu on nii enam-vähem. Otsest arvestust ju ei pea. Kui vahel harva lehes miskit ilmub, torkab see kohe silma. Ilmselt seepärast, et endal on huvi asja vastu ka. Kusjuure viimasel ajal on olukord meedia osas mu arust paremaks muutunud. Ökoteemad on ikka suhteliselt päevakorda kerkinud ja sellest räägitakse. Nii toidust kui keskkonnast üldse. GMO teema on veidi arusaamatu. Ühed ütlevad, et pole hullu midagi, teised näevad selles lausa maailmalõppu. Keda selles osas usaldada - ei tea. Ilmselt ulteks ikka oma sisetunnet usaldada.

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Pereamana vastutan toidu valiku eest peamiselt mina. Ja pere ei esita õnneks ka pretensioone sel teemal☺ Mees on selles osas sama meelt.

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Tahaks teada täpsemalt, milline on lisa-, säilitusainete mõju organismile. Ja info mahepõllumajanduse litsentsi omavate talunike kohta oleks igati teretulnud. Oleksin nõus vajadusel teise Eesti otsagi sõitma, kui teaks et sealt saab garanteeritult näiteks öko- juurikad kogu talveks. Tore oleks sel teemal talunikega otse suhelda, turul paraku sellist kindlust ei ole. No ja GMO teema kindlasti.

Lisa 10

Kadri (29, abielus, 2 last, Viimsi, kõrgharidus)

1 Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Hakkasin mahetoitu ja ka muid –kaupu kasutama esmalt lapse allergiast tingituna, kuid üks asi viis loogiliselt teiseni ja nii see läks. Kuna mu lapsel olid vaksineerimisest tingitud komplikatsioonid, oli meil esimesel eluaastal tema tervise ja heaolu tagamisega kõvasti tegemist, sealt tekkis ka huvi terviseteemade vastu täpsemalt ning hakkasin otsima võimalusi, kuidas tagada oma lapsele tervis ja toetav kasvukeskkond. Sel ajal veel ökopoode ei eksisteerinud, oli vaid Nõmme loodustoodete pood, kust me tasapisi lisaks ökomähkmetele toidukraami hakkasime soetama, esialgu oli valik muidugi kesine, kuid kiiresti tekkisid vajalikud otsekontaktid ka tootjatega ja nüüd on see meie jaoks juba täiesti sissetöötatud ja toimiv süsteem. Esimesed kogemused olid väga positiivsed, seetõttu hakkasid tasapisi kodus kõik tavakaubandusest pärit tooted (esmalt toit ja puhastusvahendid, hiljem ka laste riided) mahekaupade vastu välja vahetuma.

Üllatav oli kõik see, mis teeb öko ökoks – ühekordsed mähkmed lagunevad keskkonnas mitmesaja aasta asemel 2 nädalaga; toit hoopis maitavam; riided ainult naturaalsest materjalist, ometi kergesti hooldatavad ning vastupidavad, puhastusvahendid ei saasta keskkonda, tehtud näiteks suhkru baasil ning ometi puhastavad väga efektiivselt jne – palju häid kogemusi. Uus oli esialgu ka see, kui palju tavaline kodumajapidamine võib tänapäeval keskkonda reostada ning kui keskkonnakahjulikuks on tehtud ühe beebi üleskasvatamine – võtame kasvõi ühekordsed mähkmed, mida üks tita oma beebiea jooksul ca ühe tonni produtseerib ning mis keskkonnas siis mitusada aastat lagunevad, prügimägesid koormavad ja põhjavett reostavad. Esialgu oli uut infot ja üllatusi ikka meeletult.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Sest see on elustiili osa, looduslik ja loomulik, tervis ja heaolutunde tagamine organismile läbi puhta, sünteetiliste lisanditeta toidu, parem maitse ja kvaliteet; toetaksid ausaid põllumehi, kes näevad mahe- v biodünaamilist põllumajandust viljeledes kõvasti enam vaeva, kui tavaline masspõllumajandus, mahepõllumajandus aga kasvab loodusega kooskõlas, ei kurna seda, vaid toetab ja tasakaalustab nii ümbritsevat keskkonda kui selle tarbijaid; puhta keskkonna ja laste tuleviku nimel

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Arusaamad on muutunud tohutult, kuigi olen terve teadliku elu olnud nn roheliste vaadetega, on elu mingil hetkel pannud mind teatud valikute ette.

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Eelkõige laste sünd, aga ka terviseprobleemid, informeerituse tõus...

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Loomulikult oleme muutnud nii toitumis- kui tarbimisharjumusi, keskkonnakäitumist ja pere tervishoidu üldse.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Et ökotoit on kallis, seetõttu võimalik tarvitada vaid valitutel → suhteline seisukoht. Kui osta kogu vajaminev toidukaup läbi vahendajate, on see tõesti kulukas, kuid saab läbi ka odavamalt, suheldes otse tootjatega ja hankides võimalikult palju vajaminevat toidukraami neilt, ei ole selline toit kallis, kuid samas on värske ja kvaliteetne, kasvatatud samades kliimatingimustes ja eestlastele omane.

Mõttetu poosetamine, kõik ju üks ja sama toit, mis vahet seal on, kus ja kuidas kasvatatud. Milleks maksta rohkem, kui näiteks Säätukast saab soodsalt. Teadlikkuse

küsimus. Kui ikka inimene hoolib endast ja oma tervisest, ei ole see ükskõik, kas ajada endale sisse kõikvõimalikke lisaaineid ja koormata oma organismi või süüa puhast, keemiata kasvatatud ja säilitatud toitu. Kõik need raskemetallid ja keemilised lisaained ladestuvad ju suures osas organismi ning hakkavad varem või hiljem probleeme põhjustama. Kuna meie keskkond on niigi saastatud, pole mõtet oma organismile välditavat lisakoormust anda. Me ei saa palju ära teha näiteks puhta vee ja õhu suhtes (v.a. elukohavahetus), küll aga teadliku toiduvaliku osas. Veel hullem kui täiskasvanutel, on aga kahjulike ainete toime ja ladestumine alles arenevatele organismidele, lastele, ning kindlasti ei osata seda kõike ette nähagi, milliseid kõrvalekaldeid neil tulevikus seetõttu esineda võib, sest tänapäeval nii intensiivselt kasutust leidvad konservandid, värvi- ja lõhnaained on tegelikult inimkonna kasutuses olnud väga lühikest aega ning nende kohest ega ka pikaajalisemat mõju ei osata praegu paljuski prognoosida.

Eelmiste mõtete edasiarendusena veel niipalju, et tänapäeva rafineeritud ja ülitöödeldud, tavaliselt masstoodanguna valminud toidust ei saa inimorganism tihti kätte vajalikke toitaineid, kuna need on töötlemisega organismile võõraks muudetud. Seetõttu kannatavad näilise toidukülluse juures paljud inimesed peaaegu et nälja käes- nende organism ei suuda toidust saada vajalikku infot ning toit väljutatakse seedimata või lähevad kahjulikud ained otse vereringesse ja põhjustavad sealteel omaette probleeme ja terviseriske. Praegusel mugavuse ja toidukülluse sajandil vaevlevad inimesed suuremate vaimsete ja füüsiliste haigustega kui kunagi varem.

Tegu turundusnipiga → pannes kaubale „öko“ või „looduslik“ märke, saab müüa ükskõik mida kalli hinnaga ja kõik ostavad. Jälle suhteline, Eestis kindlasti raskem teha kui mujal maailmas, sest Eesti on nii väike riik ning tarbijaskond, kes ökotoidust huvitatud, on suhteliselt piiratud ning informeeritud. Seetõttu, kui keegi ka üritab petta, tuleb see kiiresti välja. Alles sügisel oli üks selline vahejuhtum Hiiumaa talunikuga, kes oma tooteid mahemärgi all turustas, tegelikkuses kasutas aga intensiivselt ka sünteetilisi väetisi. Info aga liigub☺

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit”?

Mahepõllumajanduslike või biodünaamiliste kriteeriumite alusel kasvatatud toit, GMO-vaba, ei sisalda kemikaale, vahasid, pestitsiide, fungitsiide, herbitsiide
Ei sisalda hormone ega AB ega nende jääke

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Kasvatatud mahepõllumajanduslikult, kasvatatud Eestis, spetsiaalsest poest või turult ostetud, ametliku ökomärgiga või tootja poolt omal tahtel märgistatud, ainult looduslik (ei oleks sünteetiliste lisaainetega nagu suhkruasendajad jms), võimalikult vähetöödeldud, kasvatatud ilma lapstööjõuta ja fair trade - printsiibil

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Eelkõige ikka tervisest lähtuvalt, et tagada pere heaolu, minimeerida võimalikke terviseriske kasvõi allergiate osas, võimaldada perele täisväärtuslik toidulaud, vajalikud vitamiinid ja mineraalid looduslikul ja loomulikul teel, lastele ka tulevikus puhas keskkond – kõik see, mis alles möödunud sajandil oli täiesti iseenesestmõistetav, kuid nüüd muutunud millekski eksklusiivseks ja hetkel lausa trendikaks. Lisaks on mahetoit maitselt palju maitsvam, kui tavaline supermarketist ostetud, reeglina Hollandi köögivili.

10. Kust te ostate ökotoitu?

Palju sõltub aastaajast ja ka vedamisest, kas saab näiteks tuttavalt talunikelt enamuse vajalikust toidukaubast (teravili, munad, liha, köögivili...) – seda siis tavaliselt ettetellimisel ja siis suuremas koguses, eeldab kontakte- või peab leppima poes pakutavaga. Kahjuks on meie poodides siiski veel valik üsna kesine ja varieeruv, minnes poodi kindla sooviga mingit toitu osta, on suur shanss konkreetset toodet mitte saada. Supermarketites mahetoidu valik praktiliselt puudub ning kui seda ka on, on see tavaliselt spetsiaalselt tähistamata ning seetõttu raskesti leitav. Kuigi suurtel marketitel on tarbijate surve tõttu suur huvi mahekaupa turustada, puuduvad selleks siiski võimalused, kuna tootjad ei suuda tagada piisavat ja püsivat laovarude neile, seetõttu on mahetoidu valik neis minimaalne, spetsiaalsetes ökopoodides aga väga kõikuv, sõltudes nii aastaajast kui nädalapäevast.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Ostan mahetoitu regulaarselt ning tervele perele.

12. Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Absoluutselt on! Selles mõttes, et alati võiks olla odavam, aga kuna valikut ei ole, siis ostmata ei jää!

Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

No nagu ütlesin, et eks petta võib ka saada – näiteks see Hiiumaa taluniku juhtum. Aga üldiselt neid, kellelt mina ostan, neid ma usaldan. See tuleb kuidagi välja teenida☺

13. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Taimekasvatustäidid (pestitsiidid, väetised, hormoonid, AB), mitmesugused lisaained (säilitus-, värvi- jmt, paksendajad, glutamaadid jne), GMO, rafineeritus. See eritab ja neid püüangi vältida.

14. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Konkreetsed kogemused viisid üldlevinud arusaamade muutumiseni, nii see läks. Lapse allergia on suureks tõukeks.

15. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised. Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Minu infoallikateks on olnud esmalt emadekool ning sealt edasi juba mitmesugune sellealane kirjandus. Meediat eriti ei usalda, on tavaliselt subjektiivne, tellimuslood jmt.

16. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Ikka mina, kuigi nüüdseks on juba mees ka kaasa hakanud tulema ning rohkem mõistma seda elustiili ja vaateid.

17. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Ei tunne puudust infost, saan seda piisavalt ülalmainitud allikatest.

Lisa 11

Margit (33, üksikema, Tallinn, lõpetamata kõrgharidus)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Ökotoidu vastu hakkasin huvi tundma seoses huviga kokakunsti vastu!

Üllatav on kindlasti see, et mahekaubandus-ja/või ökotooted on ca 30% kallimad kui mitte mahekaubandus- või ökotooted. Igapäevastes ostudes püüan samuti jälgida tervisliku toitumise tavasid – seega püüan valida alati võimalikult puhta tooraine.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Ei saagi nii üheselt võtta, et inimesed peaksid ökotoitu ostma – kindlasti peaksid seda tegema allergikud, rasedad naised jne.

Minu arvan, et kuna ümberringi on palju saasta, mustust ja kemikaale, siis ainult ökotoit asja paremaks ei tee (loe: meid ei päästa). Kui imikust peale kõike toitu koguaeg ülihooolikalt pesta ja keeta ja aurutada ja koguaeg nn puhtaid tooteid tarbida, siis lapse organism juba varakult harjub liiga puhta kraamiga ära ja kui puutub kokku muude väliste tegurite jms, siis on haigused ja vaevused kiired tulema. Tänapäeva maailmas (arvestades just seda, mis meid ümbritseb) ei tee n.ö väike kemikaal paha – siis ei ole sa muudele välisteguritele nii vastuvõtlik.

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

On muutunud ikka, üldiselt jälgin toidupakenditel, kas ja kui palju seal E-sid on; meie kodus ei jooda gaseeritud jooke (limpsid, fantad, coked jms). Põhiline, mis on muutunud tervislikumaks on see, et jälgin hoolega, milliseid toiduaineid millega koos

süüa (a la süsivesikuid ja valke koos ei söö jne). Toidulaud peab olema mitmekesine ja arvestades kliimatilist eripära, ei soosi ma siin laiuskraadil näiteks ainult taimetoitlust vms. Samuti olen seda meelt, et igapäevane toit peaks olema meie laiuskraadilt pärit.

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Tervis. Nii enda kui lapse oma. Samuti on põhjuseks välised tegurid – liiga palju autosid, ehk päevast-päeva hingam süsihappegaasi kohutavates kogustes sisse; kõik muud kaubad (šampoonid, kreemid jms) on läinud kemikaalirohkemaks jne. Ja muidugi – oled see mida sööd! Selle olen vahepeal selgeks saanud!

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Just rääkisin, et olen küll muutnud toitumisharjumusi. Keskkonna käitumises kindlasti see, et rohkem olen hakanud muretsema toodetava prügi üle – püüan rohkem osta poest tooteid, mis on n.ö teisel ringil (majapidamispaber näiteks); kasutan poes käimisel riidest kotti jne. Olen säästlikumaks muutunud.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Levinuim ilmselt on see, et ökotoit on puhtalt, ilma kemikaalideta, kasvatud – samas ei ole võimalik seda tarbijal otseselt kontrollida☺ Samuti on levinud see, et ökotoit on kallim – see vastab ka tõele☺

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit “?

Ökotoit – sõnast ökoloogiline ehk loodussäästlik – kasvatatud puhtalt, ilma kemikaalideta, ainult loodusliku väetisega (sõnnik). Toor/toiduaine säilitamiseks ei kasutata säilitusaineid.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Oluline on, et on kasvatatud mahepõllumajanduslikult; on pärit Eestist või Eesti lähedalt; ka pakend on öko.

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Põhiliselt ikka oma tervise pärast.

10. Kust te ostate ökotoitu?

Põhiliselt supermarketist ja Ökosahvrist; kevad-suvel ka turult; võimalusel otse talupidajalt.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Üsna regulaarselt: nii endale kui lapsele

12. Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Hind märgib üsna suurt rolli, sest kohati on ökotoit minu meelest üle hinnatud – kemikaalide mitte kasutamine peaks ju just odavam olema?! Samas saan aru, et ilmselt inimvaeva on seal rohkem. Kuna aga hetkel on hinnakäärid mitteökotoit vs ökotoit päris suured, siis on arusaadav, et enamik inimesi valib odavama, kuid (ilmselt) kahjulikuma variandi. Kui ma teaksin, et toit on tõeliselt puhas – siis on küll hinda väärt.

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Kohati olen mina skeptiline – ma arvan, et petukaupa tehakse ikka ka. Eriti on seda näha mee osas – kõik mesinikud vannuvad, et nende mesi on kõige puhtam jne – ometi üks mesi kristalliseerub teine mitte... Tekib küsimus miks?

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Eelkõige kohutaval hulgal säilitusained (E-d) – eriti hullud tunduvad (välismaa) küpsised, küpsised jms igavesed tooted. Kusjuures E-dest ma anna aru, et ega kõik ei ole kahjulikud, aga pakendit vaadates paneb see oigama.

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Tervislikud põhjused eelkõige. Ei hakka siinkohal isiklikke hädasid lahkama, aga need olid tõukeks.

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised. Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Need teadmised puuduvad mul peaagu täielikult – kasutan oma intuitsiooni ja loogikat

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Mina isiklikult☺, kuna mina olen ainus poes käija☺

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Igasuguse selle teemalise info järele. Mis ikkagi on ökotoit? Kas see on või peab olema eraldi märgistusega? Kus müüakse? Kuidas eristada ökotoitu tavalisest toidust? See info võiks lihtsalt kättesaadav olla, või äkki ma ei oska otsida?

Lisa 12

Tiina (29, abielus, kaks last, Pirita, kõrgharidus)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Konkreetselt ökotoidu „otsa“ sattusin poolkogemata, juhuslikult. Lihtsalt teele jäi üks Looduspere pood,kuhu sisse astusin ja kohe prooviks ka mõned tooted ostsin.Olin sellest enne sõbranna käest kuulnud, tema on seal püsiklient. Need meeldisid, või meeldis siis see teadmine, et söön tervislikult.Üllatavalt hea ja puhas maitse oli ka. Samas kõik oli tuttav. Nüüd valin teadlikult kvaliteettoitu. Eks mul mingi selles suunas mõtlemine ole tegelikult ammu olnud.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Minu jaoks on ökotoit siiski eelkõige tervise küsimus. Ökotoit on väetisevaba, ma arvan., et peaksime oma tervise huvides püüdma vältida igasuguseid lisaained, mis tavalise toiduga kaasnevad.

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam tervislikest eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul

Olen teadlikult toitunud tervislikult, vältides E-aineid, GMO , termiliselt töödeldud toitu. Varem, kui sellest ei räägitud, siis niipalju ei mõelnud ka, et mida suhu pistad. Samas mul on alati olnud võimalus maalt isekasvatud toitu saada ja kuna olid ajad, mil see oli pea ainuke võimalus raha pärast näiteks juba, siis saan ma öelda küll, et olen kogu aeg “ökotoitu “ tarbinud. Nüüd ainult on muutunud see teadlikuks.

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Sellest on korraga palju rääkima hakatud, võib-olla see?

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Ma ei ütleks et mu arusaamad nüüd hirmasti muutunud on, pole ma kunagi tahtnud või vaimustusse sattunud mingit kunsttoidust. Lihtsalt kui varem olime nõ sundolukorras st sõime oma peenramaa saadusi ja moose, siis nüüd on see pigem muutunud just teadlikuks valikuks. Minu arust ei kasutatud varem ka niipalju neid E-sid, või siis äkki lihtsalt ei räägitud sellest ja ma ei osanud vaadata? Nii et toitumisharjumused on enam-vähem samad, vahe on selles, et varem oli kuidagi loomulik oma kasvatatud toitu süüa, siis nüüd ma teen seda eelkõige tervislikkuse huvides.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

No et ökotoit on puhtas looduses ja väetisevabalt kasvatatud ja keemiavabalt töödeldud - jah usun, et see on tõsi.

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit “?

Looduslik 100 % ja vähe termiliselt töödeldud, puuduvad e-ained, väetisevaba....

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko?

Eelkõige mahepõllundus, st. ei ole eEaineid, vähetöödeldud, tootja enda käest ostetud kaup (võimalusel), ikka eesti põllumehe käest ostetud kaup.

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Raudselt tervis on nr.1, kuna tänapäeval esineb palju allergiat, samuti loodust säästev tootmine.

10. Kust te ostate ökotoitu?

Supermarketitest, Looduspere poest, aga saan endiselt ka maalt sugulastelt.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu? Kellele?

Kogu perele ja regulaarselt.

12. Kui suurt rolli mängib ökotoidu ostmisel selle hind?

Hind ei ole määrav, kvaliteet on. **Kas ökotoit on oma hinda väärt?** Jah, kui kaupmees on aus

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Raske vastata, arvan, et on ausaid kui ka petvaid kaupmehi. Kindlasti on ära tabatud, et ökotoit on tõusev trend ja sellelt püütakse ebaausalt kasu lõigata.

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

Juba eelpool mainisin e – aineid, kindlasti uus geneetiliselt muundatud toit ja kõrge valmidusaste. Rafineeritust ma nii ei pelga.

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Tervis on peamine - lihtsalt tervislik toitumine. Nüüd, kus olen ennast aegamisi sel teemal harinud, saan aru, et see on kõige alus. Ehk nagu öeldakse – oled see, mida sööd.

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised. Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Olen hariduselt meedik, sealt tulenevalt ka teadmised õigest toitumisest.

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Kogu pere, kaasa arvatud lapsed, on teadlikud ökotoidu kasulikkusest. Initsiatiiv ilmselt oli algselt minu poolt, nüüd on aga terve pere asjaga kursis.

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Infot on täiesti piisavalt.

Lisa 13

Urve (34, abielus, kaks last, Nõmme, kõrgharidus)

1. Kuidas te sattusite ökopoe kliendiks? Milline oli esimene kokkupuude ja kogemus sellest? Kas oli midagi üllatavat? Millised faktid või kogemus oli teie jaoks seal uus?

Tänu sellele, et üks laps on allergiline toiduainetele, otsisin toiduaineid, mida keemiliselt ei töödelda ja mille kasvamiseks antakse piisavalt aega – et vitamiinid jõuaksid ka sisse talletuda. See on ka mingi võimalus natukenegi panustada loodushoidlikku keskkonda. Esimene kokkupuude oli positiivne, sest toidud on maitsvad ja endal on mõnus tunne, et need on ka tervislikumad. Uudiseks oli see, et kaupa tuuakse üle maailma kokku – näiteks ananassi, paprikat, lillkapsast. Arvasin, et vähemalt värsked asjad on ainult eestimaised.

2. Miks peaksid inimesed ökotoitu ostma?

Ei tea, kas peakski. See on ikkagi kallim, halvemini kättesaadav... Ökomõtlemist saab ka teisiti kultiveerida – mitte loopida rämpsus, piirata asjatut tarbimist jne. Muidugi võib ju rõhuda sellele, et see on igati keskkonda säästev teguviis. Ja lapsed ka – ilmselt meist järgmises põlvkonnas on juba rohkem astmaatilisi, I tüüpi diabeediga ja allergilisi lapsi.

3. Kas ja kuidas on muutunud teie arusaam eluviisidest üldiselt viimase 10 aasta jooksul?

Teadlikkus on tõusnud. See, mis tavapoes liha lõhnavaks ja roosaks teeb ei ole mitte hea töötlus, vaid kemikaal. See, mis limonaadi lapsele mõnusaks teeb ei ole mitte sinna originaalis sisse pigistatud sidrun, vaid jälle kemikaal.

4. Mis on selle arusaama muutuse põhjuseks?

Info parem kättesaadavus.

5. Kui teie arusaamad on muutunud, siis kas olete ka midagi ette võtnud, nt muutnud toitumisharjumusi? Muid harjumusi, nt keskkonna- või tervisekäitumises?

Jah, püüan looduslikult kasvatatud toitu süüa, ostan ökomähkmeid, komposteerin prahti.

6. Milliseid levinumaid arvamusi ökotoidu kohta olete kuulnud ja kas need vastavad teie arvates tõele?

Et see on tervislik. Ilmselt on õige, see selgub pikema proovimise järel.

7. Kuidas teie oma sõnastuses defineeriksite sõna “ökotoit”?

Looduslikult kasvatatud ja kemikaalidega töötlemata.

8. Millised kriteeriumid on teie jaoks ökotoidu puhul kõige olulisemad, see mis ütleb teile, et toode on öko

Usaldan ökomärgistust, soovitusi. Ka enda pere tehtud hoidised on ökoloogilised. Ilma kaubanduslikku välimust parandavate aineteta.

9. Miks teie ostate ökotoitu?

Kõige olulisem on minu jaoks tervislikkuse küsimus.

10. Kust te ostate ökotoitu?

Spets kauplusest – ökopoodidest.

11. Kui tihti te ostate ökotoitu?

Kellele?

Ostan kogu perele ja regulaarselt.

12. Kui suur roll mängib ökotoidu ostmisel selle hind? Kas ökotoit on oma hinda väärt?

Hind ei mängi mingisugust rolli, vähemalt meie peres. Absoluutselt on ta seda väärt. Siis võib ju küsida, et mis maksab tervis?

13. Kui usaldusväärne tundub teile Eestis pakutav ökotoit?

Tundub üsna usaldusväärne, ei ole aru saanud et keegi väga petukaupa pakuks. Aga mine tea...

14. Mis eristab teie jaoks ökotoitu tavatoidust? Mis on tavatoidus sellist, mida sooviksite kindlasti vältida?

E-d, GMO, rafineeritus. Kõik selline staff.

15. Kuidas jõudsite arusaamani, et tavatoidule tuleks eelistada ökotoitu?

Tervislikel põhjustel. Nagu ütlesin, oli laps allergik ja sealt asi algas.

16. Millistest infokanalitest pärinevad teie ökotoidu alased teadmised

Millist kanalit peate kõige usaldusväärsemaks?

Tuttavad on kõige usaldusväärsem allikas. Meedia ka kuigivõrd, aga seal peab arvestama erinevate nn taustajõududega, kes mängu suunavad.

17. Kes Teie peres ökotoidule rohkem tähelepanu pöörab, kellelt tuli/tuleb initsiatiiv, miks, milles see väljendub?

Mina, ostan ise ja soovitan teistel pereliikmetel ka osta

18. Millise selle teemalise info järele tunnete puudust?

Mul on head sidemed ökokauplustes, sealt saan vajaliku info. Samuti netist. Võib-olla võiks kvaliteetlehtedes olla rohkem asjakohast infot, mitte et ise sellest puudust tunneksin, aga oma tuttavaid vaadates näen, et teema on nende jaoks ikka kauge. Eks mind vahel vaadatakse, kui imelikku, Et kuidas ma viitsin mässata. Aga mul pole valikut – laste tervise pärast. Öeldakse, et ja – jah, aga keegi väga tõsiselt seda ei võta. Üldist teadlikkust võiks tõsta!

